

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

TEXT PRO POSLUCHAČE ZDRAVOTNICKÝCH OBORŮ

VLK Radomír

Praha 2015

Vysokoškolská skripta - text k předmětu Integrovaný záchranný systém

© Radomír Vlk

Vydavatel: VŠZ, o. p. s., Duškova 7, Praha 5

S. 50

ISBN 978-80-905728-9-8

Obsah

1	Historie záchrannářství z pohledu IZS	5
1.1	Modrá hvězda života	7
2	Integrovaný záchranný systém, organizace záchrannářské činnosti. Spolupráce s ostatními tísňovými složkami v přehledu	8
2.1	Integrovaný záchranný systém	8
2.2	Dokumentace IZS	9
3	Postavení a úloha neziskových organizací a sdružení občanů	11
3.1	Civilní ochrana ČR.....	12
3.2	Český červený kříž.....	13
3.3	Sdružení horských služeb ČR.....	14
3.4	Vodní záchranná služba	15
3.5	Speleologická záchranná služba	16
4	Tísňové služby, operační střediska, vzájemná součinnost v rámci ČR a EU	17
4.1	150 Hasičský záchranný sbor ČR a 112 jednotné evropské číslo tísňového volání	17
4.2	155 Zdravotnická záchranná služba	18
4.3	Telefonní linka 158 je bezplatnou linkou tísňového volání Policie České republiky.....	19
5	Havarijní, krizové traumatologické plány z pohledu IZS	20
5.1	Krizový plán (KP).....	20
5.2	Havarijní plán (HP)	21
5.3	Traumatologický plán.....	22
6	Postup při zapojování ČR do záchranných operací a při poskytování humanitární pomoci do zahraničí	25
7	Psychologické, etické a právní aspekty ve vazbě na činnost IZS.....	29
7.1	Psychologické aspekty ve vazbě na činnost IZS	29
7.2	krizová intervence	30
7.3	Critical Incident Stres Management.....	31
7.4	Etické aspekty ve vazbě na činnost IZS	33

7.5	Právní aspekty ve vazbě na činnost IZS.....	34
8	Hasičský záchranný sbor, úkoly, základní legislativa, zařazení v IZS	36
8.1	Sbor dobrovolných hasičů.....	38
9	PČR, úkoly, základní legislativa, zařazení v IZS.....	39
9.1	Útvary Policie ČR:	39
9.2	Služby Policie ČR.....	40
9.3	Služba kriminální policie a vyšetřování	40
9.4	Služba dopravní policie	41
9.5	Služba správních činností	41
9.6	Ochranná služba.....	42
9.7	Služba cizinecké a pohraniční policie	42
9.8	Služba rychlého nasazení	43
9.9	Služba železniční policie	43
9.10	Letecká služba	43
9.11	Další složky policie.....	43
10	Letecká záchranná služba.....	46
11	Báňská záchranná služba.....	50

1 Historie záchrannosti z pohledu IZS

Snahu dostat raněného k doktorovi měl člověk od nepaměti. Nejznámější případ je sepsán již v Bibli v podobnosti o milosrdném Samařanu.

„Jeden člověk šel z Jeruzaléma do Jericha. Šel sám. Cesta vedla opuštěnou krajinou. Stávalo se, že osamělí pocestní padala do rukou lupičů. Tak se stalo i tomuto poutníkovi. Lupiči jej přepadli, okradli, zbili a nechali tam ležet polomrtvého. Náhodou šel tou cestou kněz. Když zraněného uviděl, vyhnul se mu a nepomohl mu. Stejně se zachoval i levita, který tudy procházel o chvíli později. Teprve když šel kolem jeden Samařan, zastavil se u zraněného. Soucitně se nad ním sklonil, ošetřil mu rány a obvázal mu je. Pak jej posadil na svého mezka, zavezl do hostince a hostinskému zaplatil, aby zraněnému muži věnoval všechnu možnou péči. Řekl mu: „Postarej se o něj, a bude-li tě to stát víc, já ti to zaplatím, až se budu vracet.“ (<http://deti.vira.cz/bible-pro-deti/Novy-zakon/Milosrdny-Samaritan/>)

Během středověku Maltézští rytíři začínají cíleně pomáhat svým raněným druhům. Ale první záznam o použití ambulance je z roku 1487 z doby panování královny Isabely. Španělská armáda tehdy byla jedna z nejmodernějších, a proto ji vyhledávalo i mnoho dobrovolníků. Někteří z těchto dobrovolníků zakládali provizorní tábory určené k ošetření zraněných v bitvě tzv. ambulancias. Bohužel, k ošetření docházelo až po bitvě, proto byly ztráty na životech nadále obrovské.

Revoluci v poskytování první pomoci udělal až Jean Dominique Larrey (1766–1842) který zavedl hned několik zásadních věcí. Zavedl nosítka, zjistil, že nejdůležitější je zastavit krvácení a začal používat sterilní obvazy, když vyzoroval, že jinak téměř vždy hrozí infekce. Nedělal rozdíl mezi „vlastními“ a nepřátelskými raněnými, v tomto byl v „moderní“ době první. Navrhl sanitní vůz tažený koněm či mulou, který projížděl bojištěm ještě v průběhu boje, personál vozu poskytoval okamžité ošetření a transportoval do lazaretů bezprostředně za bitevním polem k primárnímu ošetření a až poté byli pacienti odvezeni do stálých lazaretů.

Zkrácení vzdálenosti od raněného k lékaři bylo opravdovou revolucí, protože v té době zdravotníci nepoživali žádné speciální ochrany. Podle Larreyových myšlenek byly zřízeny ambulance ve všech moderních armádách a stála na nich i známá M.A.S.H. (Mobile Army Surgical Hospital). Velkou hybnou silou pro rozvoj ambulance je Červený kříž, který byl založen roku 1863 pěti muži: Henrim Dunantem, Gustavem Moynierem, Louisem Appianem, Theodorem Maunoirem a Henri Dufourem. Rozhodli se tak na základě obrovských ztrát v bitvě u Solferina roku 1859. Po jeho založení vznikly i mezinárodní úmluvy o neútočení na zdravotníky a vozidla označená znakem červeného kříže.

Od 18. století se v Evropě také rozvíjí snaha dostat lékaře včas i k civilním pacientům. K tomu slouží hlavně koňské povozy. Auta se používají od poloviny 20. století. První moderní záchranná služba funguje v Čechách od 60. let 20. století.

Nejstarší záchrannou službou ve střední Evropě je Záchranná služba hl. m. Prahy, založená 8. 12. 1857, tj. šest let před založením mezinárodního červeného kříže, kdy byl na popud tehdejšího ředitele c. k. Policie pražské barona Páumanna ustaven Pražský dobrovolný sbor ochranný. Jeho zakládajícími členy bylo 36 dobrovolníků nejrůznějších profesí. Pouze tři členové sboru však byli zdravotníky. Cílem tohoto sboru bylo „ochrániti, co jest ochrany hodno, zachrániti v každém druhu nebezpečí jak životy lidské, tak i majetek

spoluobčanů dobrovolně, neohroženě a nezištně“. Členové družstva byli označeni červeno-bílou stuhou na levé paži, později sborovým odznakem. Nepřetržitá služba byla zavedena v roce 1890, kdy také byly schváleny stanovy a získány první dopravní prostředky. Po vzoru Prahy je 18. 8. 1858 založen obdobný sbor v Rumburku. 22. 10. 1890 byla v dolní části Václavského náměstí v Praze zprovozněna první „Ochranná stanice“. V prosinci 1903 byla zřízena záchranná stanice v Karlíně. Snaha o organizovanou pomoc ohroženým však existovala na území hlavního města Prahy již předtím. Prováděla se i preventivní opatření při „hromadných akcích“. Tak například při korunovační slavnosti Františka II., konané roku 1792, byla zřízena pohyblivá stanoviště lékařů, ranhojičů a porodních bab. Péče o raněné a na zdraví náhle postižené byla do konce II. světové války stavěna především na bázi dobrovolných zdravotníků Červeného kříže, tzv. samaritánů, kterou vedle ČSČK zabezpečovaly rovněž hasičské spolky a Sokol.

Systém zdravotnictví se u nás změnil po roce 1945. V 50. letech 20. století se značně zúžil význam zdravotní aktivity dobrovolných zdravotníků. Státní zdravotní správa postupně budovala rozsáhlou síť zdravotnických zařízení, prudkým tempem přibývalo lékařů a ostatních profesionálních zdravotnických pracovníků. Odborná zdravotní služba se stávala každým rokem dostupnější jak ve městech, tak na venkově. Od 50. let v menších městech mimo ordinační dobu zajišťovali přednemocniční neodkladnou péči obvodní lékaři a ambulantní střední zdravotnický personál, tzv. lékařskou službu první pomoci (LSPP).

Vytváření zdravotnické záchranné služby začalo v prosinci 1974 podle Metodického opatření Ministerstva zdravotnictví, které bylo na tehdejší dobu velmi pokrokové. Počátky činnosti záchranné služby byly spjaty s odděleními ARO. Na výjezd vyjížděly sestry a lékaři z ARO, traumatologických ambulancí. Vznikají první zdravotnické záchranné služby: ZS Rokycany (1. 10. 1966); ZS Plzeň (1974); ZS Příbram (1976); Klatovy (1976); Karlovy Vary (1977); Pardubice (1977); Valašské Meziříčí (1978); Zlín (1979); Uherské Hradiště (1979); Hradec Králové (1980); Domažlice (1988).

Zásadním zlomem v budování a organizaci záchranných služeb, tehdy ještě v ČSFR, se stala vyhláška MZ ČR, která nabyla platnosti od 1. 1. 1993 o zdravotnické záchranné službě. Vznikají samostatné organizace záchranné služby a nastal trend osamostatňování středisek záchranné služby a jejich vyčlenění z nemocnic. Významnou změnu pro občany tohoto státu přineslo zejména ustanovení o dostupnosti PNP („Sít zdravotnické záchranné služby musí být organizována tak, aby byla zabezpečena dostupnost přednemocniční neodkladné péče a její poskytnutí do 15 minut od přijetí tísňové výzvy s výjimkou případu hodných zvláštního zřetele“).

Od roku 1993 začalo fungovat 10 územních středisek záchranné služby (ÚSZS) s posádkami v systému RLP a LSPP (lékařská služba první pomoci), vyjma ZS hl. m. Prahy, pod správou ministerstva zdravotnictví. Postupně se pak začaly budovat pod záštitou okresních středisek záchranné služby oblastní výjezdové skupiny v systému RLP, která si spravovala stránku vybavenosti a financování svých spádových posádek.

Další zlom nastal 1. 1. 2003, kdy vzniklo 14 krajských územních středisek záchranné služby a 1. 1. 2004, kdy přešly veškeré OSZS (okresní střediska záchranné služby) pod přímé vedení ÚSZS v daném kraji. Tato střediska, zřizovaná nyní krajskými úřady, odpovídají za poskytování přednemocniční neodkladné péče (za záchrannou službu) na území kraje.

(<http://www.edna.cz/the-knick/extra/historie-rychle-zachranne-sluzby/>)

1.1 Modrá hvězda života

Modrá hvězda života je symbol, který se v posledních desetiletích stal i u nás sice nepsaným, ale zcela běžně používaným označením vozidel záchranných služeb (ale bohužel i řady dalších aut, která se záchrankami nemají nic společného...). Jaké je ale historie tohoto symbolu? Všechno začalo v roce 1973 na základě stížnosti amerického Červeného kříže, který u NHTSA (National Highway Traffic Safety Administration, jedna z federálních agentur, která má ve své "referátu" tradičně i záchranné služby) namítl, že používaný symbol záchranných služeb, oranžový kříž v bílém poli, imituje uznávaný symbol Červeného kříže. NHTSA tuto námitku uznala. Ředitel EMS oddělení Leo R. Schwartz se poté pustil do tvorby nového znaku EMS. Šestiramenný kříž s adaptovaným znakem lékařů byl jako registrovaná známka přihlášen k 1. únoru 1977 na dobu dvaceti let.

NHTSA si vyhradila právo monitorovat použití tohoto symbolu v celých Spojených státech. Použití na sanitkách a uniformách personálu je podmíněno splněním standardů výbavy a výcviku daných federálním předpisem Ministerstva dopravy. Dále je možné symbol použít k označení míst, kde je dostupná kvalifikovaná první pomoc a na směrovkách k nim, a dále k označení výbavy záchranných týmů, knih, manuálů a dalších tiskovin s tématikou EMS, jakož i uniforem administrativního a pomocného personálu EMS.

Každý z paprsků "hvězdy života" reprezentuje jednu z šesti funkcí záchranného řetězce (Rozpoznání stavu - Oznámení - Výjezd - Péče na místě - Péče během transportu a Předání k definitivní péči). Had a Aesculapova hůl jsou tradiční symboly medicíny a lékařského stavu. Základní barva hvězdy je modrá, hvězda musí být umístěna na bílém čtvercovém, nebo kruhovém podkladě. Administrativní personál a dispečeri musí mít hada a orámování hvězdy provedené ve stříbrné barvě a tato hvězda nemusí být na bílém podkladě. (http://www.zachrannaslužba.cz/zajimavosti/0404_staroflife.htm)

Doporučená literatura:

- Dvořáček, D. Historie zdravotnické záchranné služby v ČR. In: *Urgentní medicína*. 2010, **13**(1), 32-34. ISSN 1212-1924.
- PETRUS, M., SCHWARZ, Z. *155 let linky 155*. Praha: Public History, 2012. ISBN 80-86445-27-5

2 Integrovaný záchranný systém, organizace záchranné činnosti. Spolupráce s ostatními tísňovými složkami v přehledu

2.1 Integrovaný záchranný systém

Koordinovaný postup složek IZS při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Koordinací postupu složek IZS (viz základní složky IZS, ostatní složky IZS) při společném zásahu se rozumí koordinace záchranných a likvidačních prací včetně řízení jejich součinnosti. Integrovaný záchranný systém vymezuje zákon č. 239/2000 Sb. Jeho základy však byly položeny již v roce 1993. Integrovaný záchranný systém vznikl jako potřeba každodenní spolupráce hasičů, zdravotníků, policie a dalších složek při řešení mimořádných událostí (požárů, havárií, dopravních nehod atd.). Vždy, když bylo nutné spolupracovat při řešení větší události, vždy byl zájem spolupracovat a využívat to, s kým se spolupracuje, pro dosažení rychlé a účinné záchrany nebo likvidace mimořádné události. Spolupráce na místě zásahu uvedených složek v nějaké formě existovala vždy. Avšak odlišná pracovní náplň i pravomoci jednotlivých složek zakládaly a zakládají nutnost určité koordinace postupů.

Základní složky IZS

Základní složky IZS zajišťují nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události, její vyhodnocení a neodkladný zásah v místě mimořádné události. Tvoří je:

1. Hasičský záchranný sbor České republiky
2. jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany
3. poskytovatelé zdravotnické záchranné služby
4. Policie České republiky

Ostatní složky

Ostatní složky IZS poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání. V době krizových stavů se stávají ostatními složkami integrovaného záchranného systému také odborná zdravotnická zařízení na úrovni fakultních nemocnic pro poskytování specializované péče. Tvoří je:

- obecní/městské policie
- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory
- ostatní záchranné sbory
- orgány ochrany veřejného zdraví
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby
- Záchranný tým Českého červeného kříže
- zařízení civilní ochrany
- neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím, např. Akademie dobrovolných záchranářů ČR, z. s.

Tísňové linky

- jednotné evropské číslo tísňového volání: **112**
- národní tísňová linka Hasičského záchranného sboru České republiky: **150**
- národní tísňová linka zdravotnické záchranné služby: **155**
- národní tísňová linka městské policie: **156**
- národní tísňová linka Policie České republiky: **158**

2.2 Dokumentace IZS

Dokumentací IZS podle § 14 vyhlášky č. 328/2001 Sb. ze dne 5. září 2001, o některých podrobnostech zabezpečení IZS, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb. jsou:

- Typové činnosti
- Havarijní plán krajů a vnější havarijní plán
- Dohoda o poskytnutí pomoci
- Dokumentace o společných záchranných a likvidačních pracích a statistické přehledy
- Dokumentace o společných školeních, instruktážích a cvičení složek IZS
- Poplachový plán IZS

Typové činnosti:

Typové činnosti složek IZS při společném zásahu (dále jen „typová činnost“) jsou zpracovány podle § 18 vyhlášky č. 328/2001 Sb. ze dne 5. září 2001, o některých podrobnostech zabezpečení IZS, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb. Typovou činnost vydává MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR odbor IZS a výkonu služby - redakce oddělení IZS, redaktor kpt. Ing. Jaromír Konečný, telefon 950 819 716. Typová činnost obsahuje postup složek IZS při záchranných a likvidačních pracích s ohledem na druh a charakter mimořádné události.

Přehled typových činností složek integrovaného záchranného systému při společném zásahu:

- STČ-01/IZS "Uskutečněné a ověřené použití radiologické zbraně"
- STČ-02/IZS "Demonstrování úmyslu sebevraždy"
- STČ-03/IZS "Hrozba použití NVS nebo nález NVS, podezřelého předmětu, munice, výbušnin a výbušných předmětů"
- STČ-04/IZS "Letecká nehoda"
- STČ-05/IZS "Nález předmětu s podezřením na přítomnost B-agens nebo toxinů"
- STČ-06/IZS "Opatření k zajištění veřejného pořádku při shromážděních a technopárty"
- STČ 07/IZS "Záchrana pohřešovaných osob-pátrací akce v terénu"
- STČ 08/IZS "Dopravní nehoda"
- STČ 09/IZS "Zásah složek IZS při mimořádné události s velkým počtem raněných a obětí"
- STČ 10/IZS "Při nebezpečné poruše plynulosti provozu na dálnici"
- STČ 11/IZS "Chřipka ptáků"
- STČ 12/IZS "Při poskytování psychosociální pomoci"

- STČ 13/IZS "Reakce na chemický útok v metru"
- STČ 14/IZS "Amok-útok aktivního střelce"

(<http://www.hzscr.cz/clanek/dokumentace-izs-587832.aspx>)

Doporučená literatura:

ČESKO. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

ČESKO. Vyhláška č. 328/2001 Sb., o podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému

ČESKO. Vyhláška č. 429/2003 Sb., kterou se mění vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému

3 Postavení a úloha neziskových organizací a sdružení občanů

Neziskový sektor můžeme chápat jako soubor institucí, které existují vně státních struktur, avšak slouží v zásadě veřejným zájmům, na rozdíl od zájmů nestátních. Neziskové organizace jsou členěny podle různých kritérií, která se mohou navzájem prolínat. Mohou se dělit například podle legislativy; poslání organizace; financování nebo podle míry mobilizace občanů, při řešení nějakého problému ve společnosti; atd. Za určující je pět základních vlastností, podle nichž jsou nestátní neziskové organizace:

- Institucionalizované (organized) – tj. mají jistou institucionální strukturu, organizační skutečnost, bez ohledu na to, zda jsou formálně nebo právně registrovány;
- soukromé (private) – jsou institucionálně odděleny od státní správy, ani jí nejsou řízeny. Neznamená to však, že nemohou mít významnou státní podporu nebo že ve vedení nemohou být mj. státní úředníci. Základní struktura neziskových organizací je ve své podstatě soukromá.
- Neziskové (non-profit) – ve smyslu nerozdělování zisku, tj. nepřipouští se u nich žádné přerozdělování zisků vzniklých z činnosti organizace mezi vlastníky nebo vedení organizace. Neziskové organizace mohou svou činností vytvářet zisk, ovšem ten musí být použit na cíle dané posláním organizace.
- samosprávné a nezávislé (self-governing) – jsou vybaveny vlastními postupy a strukturami, které umožňují kontrolu vlastních činností, tzn., že neziskové organizace nejsou ovládány zvenčí, ale jsou schopny řídit samy sebe. Nekontroluje je ani stát, ani instituce stojící mimo ně.
- dobrovolné (voluntary) – využívají dobrovolnou účast na svých činnostech. Dobrovolnost se může projevat jak výkonem neplacené práce pro organizaci, tak formou darů nebo čestné účasti ve správních radách.

Základní vymezení

z kterého právní systém vychází, je uvedeno v občanském zákoníku v § 18. Toto ustanovení obsahuje základní typologii právnických osob:

- sdružení fyzických nebo právnických osob – občanská sdružení atd.
- účelová sdružení majetku – nadace a nadační fondy
- jednotky územní samosprávy – obce a vyšší samosprávné celky
- subjekty, o kterých tak určí zvláštní zákon

Rozdělení neziskových organizací podle poslání

Veřejně prospěšné organizace (Public Benefit Organizations) – cílem těchto organizací je poskytovat veřejné a smíšené služby, které mají uspokojit požadavky společnosti (veřejnosti). Do této skupiny lze zařadit například ekologii, charitu, veřejnou správu atd.

Vzájemně prospěšné organizace (Mutual Benefit Organizations) – jsou typicky členské organizace. Hlavním cílem těchto organizací je podpora skupin, které mají společný zájem (realizace aktivit v kultuře, ochrany zájmů skupin apod.).

Rozdělení podle zřizovatele

Nejjednodušším rozdělením neziskových organizací, které vychází ze všech rozdělení a vlastností uvedených výše, je členění na dva základní typy: státní (vládní) neziskové organizace a nestátní (nevládní) neziskové organizace. Toto rozdělení využívá ve svých úvahách o neziskovém sektoru Rada vlády pro nestátní neziskové organizace.

- **Státní neziskové organizace** – jsou zřízené a financované veřejnou správou (státní správou nebo samosprávou). Podílejí se na realizaci veřejné správy a to nejen na úrovni obcí a krajů, ale i státu. Do této skupiny řadíme příspěvkové a bývalé rozpočtové organizace, od roku 2001 organizační složky státu – obce a kraje.
- **Nestátní neziskové organizace (dále také NNO)** – jsou založené fyzickou nebo právnickou osobou. Organizace tohoto typu se podílejí na dění v rámci občanské společnosti. Lidé se mohou sdružovat do několika typů organizací: obecně prospěšných společností, občanských sdružení, nadací a nadačních fondů, církví a náboženských společností.

Rozdělení neziskových organizací podle jejich financování

- organizace, které k finančnímu pokrytí svého provozu využívají zcela veřejných prostředků například rozpočtové organizace
- organizace, které jsou jen z části financované z veřejných prostředků. Dostávají jen prostředky, na které mají z právního hlediska nárok – příspěvkové organizace, církve a náboženská hnutí, politické strany atd.
- organizace, které mají příspěvky z jiných zdrojů, jako například sponzorství, dary, granty, sbírky
- organizace financované z velké části z poskytování svých služeb

(Masarykova univerzita Filozofická fakulta Ústav české literatury a knihovnictví Kabinet knihovnictví Poláková Soňa Spolupráce NNO a knihoven v kraji Vysočina Magisterská diplomová práce Vedoucí práce: Mgr. Simona Škarabelová, Ph.D., 2006)

3.1 Civilní ochrana ČR

Součástí bezpečnosti České republiky jsou opatření k zajištění ochrany obyvatelstva před následky mimořádných událostí, včetně živelních pohrom, provozních havárií, násilných společenských konfliktů a terorismu, k zajištění ochrany ekonomiky, vnitřního pořádku a bezpečnosti a také k zabezpečení ochrany státu proti vnějšímu vojenskému ohrožení.

Civilní ochrana je souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky. Civilní ochrana se stává za válečného stavu součástí systému obrany státu a zabezpečuje výkon humanitárních úkolů uvedených v čl. 61 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949, přijatého v Ženevě dne 8. června 1977.

Veškerá opatření k národní obraně nemající vojenský charakter, např. zajištění postavení veřejných institucí, udržení veřejného pořádku, fungování veřejných služeb včetně zdravotnických, dodržování veřejné morálky a ochrany vojenského průmyslu. Opatření k záchraně životů a k omezení materiálních škod ve smyslu zákona ČNR č. 21/1993 se používá pojem civilní ochrana

Civilní ochrana plní některý nebo všechny níže uvedené humanitární úkoly, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a vytvořit také nezbytné podmínky pro jeho přežití. Humanitárními úkoly ve smyslu „Ženevských konvencí“ jsou:

- Hlásná služba
- Evakuace
- Organizování a poskytování úkrytů
- Zatemňování
- Záchrané práce Zdravotnické služby včetně první pomoci veřejných zařízení a také náboženská pomoc
- Boj s požáry
- Zjišťování a označování nebezpečných oblastí
- Dekontaminace a podobná ochranná opatření
- Poskytování nouzového ubytování
- Okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech
- Okamžitá oprava nezbytných zařízení k přežití
- Bezodkladné pohřební služby
- Pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití
- Doplnující činnost nezbytná ke splnění výše uvedených úkolů, včetně plánování a organizování, ale neomezující se pouze na tuto činnost

Organizace CO jsou instituce a jednotky, které jsou organizovány nebo zmocněny příslušnými orgány strany konfliktu k plnění úkolů výše uvedených a jsou určeny a využívány výhradně k plnění daných úkolů. Personál organizací CO tvoří osoby určené stranou konfliktu výhradně k plnění úkolů výše uvedených včetně personálu určeného příslušnými orgány této strany výhradně k řízení uvedených organizací. Materiál organizací CO tvoří zařízení, zásoby a přepravní prostředky používané organizacemi k plnění úkolů uvedených výše.

Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava
Fakulta bezpečnostního inženýrství Základy civilní ochrany Ing. Ing-PAED IGIP Jaroslav Kovařík, Ing. Marek Smetana, Ph.D., 2006

3.2 Český červený kříž

ČČK je součástí Mezinárodního Červeného kříže a řídí se Základními principy ČK&ČP??

Mezinárodním výborem Červeného kříže byl Český červený kříž uznán 26. 8. 1993 a za člena Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce byl přijat 25. 10. 1993.

Dle zákona č. 126/1992 Sb. ze dne 5. března 1992, o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži, plní zejména tyto úkoly:

- působí v oblasti civilní obrany a ochrany obyvatelstva a poskytuje pomoc v případech katastrof a jiných mimořádných událostí;
- poskytuje zdravotnické, záchranné, sociální a další humanitární služby;
- působí jako výlučně uznaná pomocná organizace vojenské zdravotnické služby;
- šíří znalost Ženevských úmluv;
- působí v oblasti zdravotně-výchovné a spolupracuje s poskytovateli zdravotní péče.

Český červený kříž navazuje na své předchůdce - na **Vlastenecký pomocný spolek pro Království české**, který byl založen 5. září **1868** jako **13.** národní společnost Červeného kříže na světě, a na **Československý červený kříž**, který byl založen 6. února 1919. Český červený kříž vznikl rozdělením ČSČK jako jeho nástupnická organizace v ČR. Je zapsán ve spolkovém rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl L, vložka 509 (do 31. 12. 2013 registrován jako občanské sdružení u MV ČR pod čj. VS/1-20998/93-R ze dne 10. 6. 1993).

Národní společnost Českého červeného kříže je hlavním spolkem, který tvoří všechny Oblastní spolky ČČK. Základním kamenem oblastních spolků tvoří Místní skupiny ČČK.

(<http://www.cervenýkříž.eu/>)

3.3 Sdružení horských služeb ČR

Horská služba České republiky je označení horské služby, kterou v České republice vykonávají v několika českých pohořích dobrovolníci v občanském sdružení **Horská služba České republiky, o. s.** (založeno 25. června 1990) a od roku 2005 též profesionálové v organizaci **Horská služba ČR, o. p. s.** (založeno 21. 12. 2004) Tyto organizace navazují na činnost krkonošské horské služby, která vznikla v Krkonoších v letech 1934–1935 a v dalších pohořích ve 40. a 50. letech 20. století.

Horská služba České republiky jako samostatný právní subjekt je občanským sdružením založeným podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Výkon činnosti Horské služby se organizuje především v rámci oblastí, kterými jsou Šumava, Krušné hory, Jizerské hory, Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky a Beskydy. Základním organizačním článkem HS ČR je okrsek. V čele okrsku je vedoucí, kterého si mezi sebou volí členové činní v daném okrsku. Oblast je vyšší organizační článek, který je složen z jednotlivých okrsků. Oblast plně a samostatně zabezpečuje výkon působnosti HS ČR na svém území na základě požadavků Horské služby ČR, o. p. s., a to v souladu se Stanovami, Statutem, ostatními vnitřními předpisy, jakož i obecně platnými normami. Oblast je řízena Radou oblasti, kterou tvoří vedoucí jednotlivých okrsků a dva zaměstnanci HS ČR, o. p. s. – náčelník oblasti a oblastní metodik. V čele oblasti stojí volený předseda Rady oblasti.

Horská služba ČR při výkonu své činnosti zejména:

- organizuje a provádí záchranné a pátrací akce v horském terénu,
- poskytuje první pomoc a zajišťuje transport zraněných,
- vytváří podmínky pro bezpečnost návštěvníků hor,
- zajišťuje provoz záchranných a ohlašovacích stanic HS,

- provádí instalaci a údržbu výstražných a informačních zařízení,
- spolupracuje při vydávání a rozšiřování preventivně-bezpečnostních materiálů,
- informuje veřejnost o povětrnostních a sněhových podmínkách na horách a opatřeních HS k zajištění bezpečnosti na horách,
- spolupracuje s orgány veřejné správy, ochrany přírody a životního prostředí a jinými orgány a organizacemi,
- sleduje úrazovost a provádí rozbor příčin úrazů na horách, navrhuje a doporučuje opatření k jejímu snížení,
- provádí hlídkovou činnost na hřebenech, sjezdových tratích, pohotovostní službu na stanicích a domech HS,
- provádí lavinová pozorování,
- připravuje a školí své členy a čekatele,
- spolupracuje s ostatními záchrannými organizacemi doma i v zahraničí.

(<http://www.horskasluzba.cz/>)

3.4 Vodní záchranná služba

Vodní záchranná služba ČČK byla založena v roce 1968. Je největší a nejstarší celostátní organizací věnující se vodní záchraně, vzdělávání a záchrannému sportu. V současné době má celkem 1 227 členů v 36 skupinách v celé České republice. (poslední aktualizace ke dni 1. 9. 2014). VZS jako ostatní složka IZS je nasazována jako záchranná složka nejen v případě povodní velkého rozsahu, ale i v případě lokálních povodní, nebo při pátracích akcích na vodě, nebo v blízkosti vodních ploch a toků, či při vyhledávání utonulých. VZS je rovněž nasazována při likvidačních pracích a záchraně majetku.

Činnosti:

- Záchrana a poskytování neodkladné rozšířené první pomoci na otevřených vodních plochách a v jejich blízkosti.
- Zajišťování bezpečnosti v aquaparcích, bazénech a koupalištích.
- Komplexní vzdělávací řád záchrannářů – od juniorů po specialisty na určité typy vodního prostředí a složky IZS.
- Vodní záchranná služba ČČK jako aktivní součást IZS.

Vodní záchranná služba ČČK je občanské sdružení, kolektivní člen ČČK, která má ve svém poslání preventivně záchrannou činnost na vodních lokalitách ČR. Další zaměření záchrannářů VZS je na poskytování kvalifikované předlékařské první pomoci ve stanicích a ošetřovnách VZS ČČK. Základní idea projektu je - pomocí dokonalé techniky postupně zajistit činnost všech kvalifikovaných záchrannářů na všech vodních lokalitách a tím postupně snížit nebezpečí utonutí, následky zranění a počty utonulých.

(<http://www.vzs.cz/>)

Působnost MS VZS ČČK v ČR v roce 2006.

Blansko, Brno, Brno-město, Brno-střed, Bruntál, České Budějovice, Český Krumlov, Dalešice, Domažlice, Dvůr Králové n/Labem, Frýdek Místek, Chrudim, Jablonec/Nisou, Kadaň, Karlovy Vary, Karlovy Vary-Jesenice, Kladno II, Klatovy, Krnov, Krnov II, Kroměříž, Liberec, Mohelnice, Moravské Budějovice, Náchod, Neratovice, Nové Město n/M., Nové Mlýny, Nový Jičín, Nový Jičín-R, Olomouc, Ostrava, Pastviny, Pelhřimov,

Plzeň-město II, Praha 1, Praha 6, Praha 10, Praha 14, Praha 15, Soběslav, Sokolov, Těrlicko, Třebíč, Ústí nad Labem, Vracov, Zlín. (<http://www.vzsbrno.cz/>)

3.5 Speleologická záchranná služba

Speleologická záchranná služba České speleologické společnosti byla zřízena v roce 1982 jako dobrovolná specializovaná složka České speleologické společnosti.

Činnosti

- poskytnout neprodlenou a kvalifikovanou pomoc v případě nehody v jeskyních nebo jiných extrémních podmínkách, na něž je materiálně i odborně připravena
- spolupracovat při záchranných akcích v případě přírodních katastrof a stavech ohrožení životů a majetku na základě vyzvání složek Integrovaného záchranného systému České republiky, jehož je součástí.
- provádět prevence proti vzniku nehod při pobytu v podzemí. Vzhledem k existujícímu objektivnímu nebezpečí, které jeskyňáře vždy při jejich pobytu v podzemí provází (chlad, tma, hloubky, zatopení, padající kamení apod.) se jej SZS snaží v co největší míře eliminovat. K tomuto účelu SZS organizuje a provádí následující aktivity:
 - zabezpečování nebezpečných partií konkrétních lokalit
 - organizace sportovních akcí a akcí zaměřených na nácvik jednodlanové techniky a záchrany z lana
 - organizace seminářů poskytování první pomoci v případě nehody
 - zřízení přírodního lezeckého trenažéru pro nácvik jednodlanové techniky a záchrannářských technik
 - publikační osvětovou činnost

Působí v ní vybraní zkušení speleologové, kteří procházejí lezeckým a zdravotnickým výcvikem a jsou schopni v případě potřeby poskytnout kvalifikovanou pomoc. Ovládají vyproštění zraněného z těžko přístupných podzemních prostor. Speleologická záchranná služba je tvořena 30 členy ve dvou stanicích s působností v oblastech Čechy a Morava (<http://www.speleo.cz/>).

4 Tísňové služby, operační střediska, vzájemná součinnost v rámci ČR a EU

Základní způsob oznamování krizových situací občany je využívání telefonních čísel tísňového volání. Tísňové volání je veřejně dostupná služba elektronických komunikací stanovená zákonem. V rámci této služby je občanům k dispozici několik telefonních čísel. Tísňovým voláním se rozumí bezplatná volba čísel, která jsou stanovena v číslovacím plánu a uvedena v telefonních seznamech a která je nutno pro záchranu lidských životů, zdraví nebo majetku zpřístupnit. K těmto číslům je garantován bezplatný a nepřetržitý přístup, bez použití mincí či karet. Poskytovatel veřejné telefonní služby je povinen svým uživatelům bezplatně umožnit přístup ke stanoveným číslům tísňového volání.

V České republice jsou pro tísňová volání vyhrazena tato telefonní čísla:

- **150** Hasičský záchranný sbor ČR
- **155** Zdravotnická záchranná služba
- **158** Policie ČR
- **156** Obecní (městská) policie
- **112** Jednotné evropské číslo tísňového volání

Přístup k těmto telefonním číslům je tedy zcela bezplatný z pevných telefonních linek, mobilních telefonů i z veřejných telefonních automatů.

4.1 150 Hasičský záchranný sbor ČR a 112 jednotné evropské číslo tísňového volání

Realizace zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání 112 v České republice proběhla na základě usnesení vlády č. 391/2000 Sb., ze dne 19. dubna 2000, ve znění usnesení vlády č. 350/2002 Sb., ze dne 3. dubna 2002. Vybudováno bylo 14 telefonních center tísňového volání, jejichž testovací provoz byl ukončen v červnu 2004.

Oddělení krajského operačního a informačního střediska KOPIS

- příjem tísňových volání na Evropské tísňové číslo 112 a národní tísňové číslo 150
- vyhodnocení zpráv o požárech a jiných mimořádných událostech
- vysílání stanovených sil a prostředků jednotek požární ochrany a jednotek IZS, právnických a fyzických osob ve prospěch záchranných a likvidačních prací
- varování a vyrozumění obyvatelstva
- spolupráci s bezpečnostní radou kraje při řešení mimořádných událostí
- plnění dalších úkolů stanovených legislativními a ostatními předpisy

Vnitřně se oddělení KOPIS dělí na:

- Telefonní centrum tísňového volání 112 (TCTV 112)
- Krajské operační a informační středisko

Vyšší územní samosprávné celky v ČR s TCTV Základním principem fungování technologie jednotného čísla pro tísňové volání je vytvoření „datové věty“ na TCTV 112, která obsahuje informace o nahlášené mimořádné události a ohlašovatelé této mimořádné události, a její rychlé dopravení na operační středisko složky IZS5, které podle těchto informací vyšle potřebné síly a prostředky k místu mimořádné události. Tento princip zajišťuje zkrácení doby pro vyslání sil a prostředky zejména v případech, kdy je nutný zásah více složek IZS.

Zavedení nových moderních technologií na tomto středisku umožňuje využívat služby jako je identifikace: volaného čísla, adresy pevné telefonní stanice, telefonního operátora, IMEI kódu mobilního telefonu při volání bez SIM karty a identifikaci polohy mobilního telefonu. V případě tísňového volání z pevné linky je telefonní číslo přiřazeno k adrese a jménu vlastníka telefonní stanice. Údaje v databázi jsou aktualizovány každých 14 dní. V případě tísňového volání z nepevné (mobilní) sítě je uvedena poloha mobilního telefonu v podobě souřadnic daného místa nebo určením oblasti vzniklé na základě rozdělení území ČR mobilním operátorem.

4.2 155 Zdravotnická záchranná služba

Záchranná služba má v celé ČR jednotné číslo 155, které se vytáčí z jakéhokoliv telefonu veřejné telefonní sítě (včetně mobilních sítí) bez předvolby a volání je bezplatné.

V neposlední řadě poskytují moderně pracující operační střediska jako standard informaci, jakým způsobem poskytnou postiženému (postiženým) první pomoc, a to zejména ve stavech bezprostředního ohrožení života (zástava oběhu, dušení, tepenné krvácení), ale třeba i v případě náhlého porodu. **Telefonicky asistovaná první pomoc**, zkráceně **TAPP**, je základní instrukce, jak poradit volajícímu, který se nachází u pacienta s poruchou zdraví. Tuto pomoc upravuje doporučený postup urgentní medicíny (UM) a medicíny katastrof (MK). Pro nejzávažnější situace má dispečink (záchranné služby na lince 155) přesné konkrétní postupy. Jedná se zejména o následující příhody: dušení, krvácení poleptání, popálení, intoxikace, porod a hlavně náhlá zástava krevního oběhu viz TANR. Telefonicky asistovaná neodkladná resuscitace je součástí telefonicky asistované první pomoci. Tato pomoc je přímo zaměřena na stavy, kdy je potřeba zachránce poradit, jak začít pacienta oživovat. Pokud má pacient náhlou zástavu oběhu, je neodkladná resuscitace laikem velmi důležitá nejen pro samotné přežití, ale mnohdy odráží kvalitu života postiženého i po úspěšné resuscitaci záchrannou službou. Pokud se totiž nepřivádí okysličená krev do mozku, jeho buňky začínají po 5 minutách nenávratně odumírat. Studie z Prahy a Stockholmu prokázaly, že TANR zvyšuje šanci na přežití NZO v terénu až o 50 %.

Technologické vybavení moderních zdravotnických operačních středisek dovoluje předat informace posádce datovým přenosem, bez nutnosti přerušit hovor s volajícím. Zatímco tedy hovor pokračuje, posádky záchranky je již na cestě na místo zásahu.

155 nebo 112?

Linky 112 jsou obsluhovány Hasičským záchranným sborem a Váš telefonát odtud proto musí být přepojen na linku 155, což představuje vždy jisté zdržení. Linku 112 je však na druhou stranu možno volat i bez vložení SIM karty, operátoři ovládají několik světových jazyků a v případě, že neznáte svou polohu, mohou Váš mobilní telefon lokalizovat v terénu.

4.3 Telefonní linka 158 je bezplatnou linkou tísňového volání Policie České republiky.

Linka tísňového volání 158 je v nepřetržitém provozu určena široké veřejnosti pro telefonická oznámení, která mají charakter tísňových výzev, jejichž obsahem jsou:

- informace odůvodňující provedení neodkladného zákroku v případech přímého ohrožení života, zdraví, majetku nebo veřejného pořádku,
- informace vztahující se k trestné činnosti, pátrání po pohřešovaných a hledaných osobách, pátrání po odcizených vozidlech, haváriím, výbuchům a živelním pohromám, dopravním nehodám, komunikačním závadám a odtaženým vozidlům.

Linku tísňového volání 158 spravují integrovaná operační střediska Policie České republiky v rámci příslušného území krajského ředitelství policie. Integrovaná operační střediska činí na základě příjmu tísňového volání bezodkladná a účinná opatření k odstranění nežádoucího stavu (např. vysílají hlídku na místo události, v případě potřeby zajišťují přítomnost zdravotnické záchranné služby, zajišťují předání dopravních informací veřejnosti). Při příjmu tísňových volání spolupracují se správcem evropské telefonní linky tísňového volání 112. V některých případech mohou mít telefonická volání na linku 158 jiný charakter, např. octnou-li se lidé v tíživé životní situaci a potřebují-li se poradit. V těchto případech jsou volajícím poskytnuty kontakty na linky důvěry nebo psychologické poradny a je jim zajištěna potřebná intervence.

Doporučená literatura:

FRANĚK, O. *Manuál dispečera zdravotnického operačního střediska*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2009, 236 s. [ISBN 978-80-254-5910-2](#).

5 Havarijní, krizové a traumatologické plány z pohledu IZS

Krizové řízení (z angl. crisis management) - termín CM je v české odborné literatuře překládán jako krizový management nebo krizové řízení. Oba pojmy shodně vyjadřují řízení ekonomického subjektu v době trvání problémové situace ohrožující její integritu a ekonomickou stabilitu. Nejčastěji jde o ekonomicky, personálně, organizačně či jinak obtížné situace, ve kterých se jedná o zastavení sestupného vývoje krizové křivky nejdříve do stabilní polohy, pak do vzestupného směru.

V Česku se nejčastěji jedná o postupy orgánů veřejné správy, podnikatelského subjektu nebo jiné organizace v případě krizové situace (krizová opatření). Krizové plány k ochraně veřejného zájmu zpracovávají orgány veřejné správy. Plány krizové připravenosti zpracovávají právnické osoby a podnikatelské subjekty v rámci své působnosti a v návaznosti na územní krizový plán, a to k ochraně veřejného zájmu i svých vlastních ekonomických zájmů. Rámec pro krizové řízení stanoví Krizový zákon a jeho prováděcí předpisy.

Krizový management lze definovat jako proces strategického plánování a řízení krizí, potažmo jiné možné zásadní negativní změny (obraty). Součástí krizového managementu je monitorování potenciálního rizika, nebezpečí a nejistoty pramenící z negativní události, čímž dovoluje mít organizaci lépe pod kontrolou. Dle této definice je ho tedy možné chápat i jako systém prevence, detekce a následného vedení organizace (politické strany) v době krizové situace.

Krizové situace

Krizový plán územního celku (např. kraje nebo obce s rozšířenou působností) obsahuje postupy při mimořádné události, při které je vyhlášen jeden z krizových stavů, jakými mohou být například požár, záplava, porucha, nehoda, výpadek surovinových zdrojů, energie, dodavatelů apod. Mimořádné události typu poruchy nebo nehody se závažnými nepříznivými následky se nazývají havárie, mimořádně závažné živelní pohromy nebo havárie se nazývají katastrofy.

5.1 Krizový plán (KP)

je souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací. Základní část obsahuje vymezení působnosti, odpovědnosti a úkolů správních úřadů a jiných státních orgánů a orgánů samosprávy, jimž zákon ukládá povinnost zpracovat KP, charakteristiku organizace krizového řízení, výčet a hodnocení možných krizových rizik, jejich dopad na území a činnost orgánů a organizačních složek státu. Přílohou část KP tvoří přehled sil a prostředků k eliminaci krizových situací, katalog krizových opatření, typové plány a potřebné operační plány. Jedná se především o tyto plány:

- Havarijní plán,
- Plán nezbytných dodávek,
- Plán hospodářské mobilizace,
- Plán akceschopnosti zpracovatele KP, který stanoví postupy a termíny zabezpečení připravenosti k plnění úkolů při krizových situacích,
- Plány spojení, materiálně technického a zdravotnického zabezpečení a topografické mapy s vyznačením rizik a řešením ohrožení.

Typový plán je základní částí krizového plánu a je vždy vázán na řešení jednoho typu krizové situace. Je návodem k řešení krizové situace, vyvolané projevem jednoho rizika ze seznamu rizik hrozících na daném správním území.

Rámcově typový plán obsahuje:

- Popis krizové situace a zejména vliv na tzv. kritickou infrastrukturu k zachování základních funkcí státu při krizových situacích;
- Záměry řešení s doporučením postupů v etapách hrozby krizové situace, vzniku a řešení krizové situace a při likvidaci následků krizové situace;
- Identifikaci zpracovatele(ů), odpovědných za zpracování nebo rozpracování a aktualizaci typového plánu.

5.2 Havarijní plán (HP)

Havarijní plán se zpracovává pro řešení mimořádných událostí, které vyžadují vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu, je přílohou Krizového plánu. Zpracovává je Hasičský záchranný sbor kraje. Vnější havarijní plán se prověřuje minimálně jedenkrát za 3 roky cvičením.

Skládá se z informační části (charakteristika kraje, jednotlivé druhy mimořádných událostí (MU) s uvedením možných následků a způsobů jejich eliminace), operativní části (síly a prostředky pro záchranné a likvidační práce, vyznění složek IZS a varování obyvatelstva o MU) a plánů konkrétních činností:

- Plán vyznění obsahuje způsob předání prvotní informace o mimořádné události apod.
- Traumatologický plán obsahuje způsob zabezpečení zdravotnických opatření postiženým osobám atd.
- Plán varování obyvatelstva obsahuje způsob varování obyvatelstva o možném nebezpečí apod.
- Plán ukrytí obyvatelstva obsahuje zásady zabezpečení ukrytí apod.
- Plán individuální ochrany obyvatelstva obsahuje prostředky individuální ochrany, systém jejich výdeje apod.
- Plán evakuace obyvatelstva uvádí zásady provádění evakuace atd.
- Plán nouzového přežití obyvatelstva obsahuje nouzové ubytování, zásobování základními potravinami, pitnou vodou, dodávky energií apod.
- Povodňový plán je dokument, který obsahuje způsob zajištění včasných a spolehlivých informací o vývoji povodně, možnosti ovlivnění odtokového režimu, organizaci a přípravu zabezpečovacích prací; dále obsahuje způsob zajištění včasné aktivizace povodňových orgánů atd.
- Plán ochrany území pod vybranými vodními díly před zvláštními povodněmi obsahuje kategorie vodních děl, rozsah a účinek zvláštní povodně na území pod vodními díly atd.
- Plán mimořádných veterinárních opatření obsahuje přehled připravených mimořádných veterinárních opatření, způsob jejich provádění apod.
- Plán veřejného pořádku a bezpečnosti obsahuje způsob jeho zabezpečení atd.
- Plán ochrany kulturních památek obsahuje přehled kulturních památek, způsob zabezpečení jejich ochrany před účinky havárií apod.
- Plán hygienických a protiepidemických opatření obsahuje přehled připravených hygienicko-epidemiologických opatření, způsob jejich provádění atd.

- Plán komunikace s veřejností a sdělovacími prostředky obsahuje přehled spojení na sdělovací prostředky, texty nebo nahrávky televizních a rozhlasových varovných relací apod.

Typy havarijních plánů

- Havarijní plán kraje se zpracovává pro řešení mimořádných událostí, které vyžadují vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu, dle poplachového plánu.
- Vnější havarijní plán se zpracovává pro jaderné zařízení nebo pracoviště IV. kategorie a pro objekty a zařízení, u kterých je možnost vzniku závažné havárie způsobené nebezpečnými chemickými látkami a přípravky.
- Vnitřní havarijní plány zpracovávají pouze ti provozovatelé **objektu a zařízení, u kterých je možnost vzniku závažné havárie**, a kteří jsou zařazeni do skupiny **B**, dle zákona o prevenci závažných havárií a jejichž povinností je vypracovat bezpečnostní zprávu. (Zvláštní právní předpis stanoví zásady pro vypracování tak, aby bylo možné přijímat opatření v případě vzniku závažné havárie). Dále provozovatele **jaderných zařízení nebo pracovišť IV. kategorie**.

Zdroj:

- Vyhláška MV č. 328/2001 Sb. – stanoví strukturu havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu jaderných zařízení. Plán se skládá z části informační, operativní a plánů konkrétních činností.
- Vyhláška SÚJB č. 318/2002 Sb. – stanoví strukturu vnitřního havarijního plánu jaderného zařízení. Tento plán se skládá z: Úvodní část, uvažované mimořádné události v rámci jednotlivých stupňů, způsoby a systémy vyhlášení mimořádných událostí, způsoby omezení ozáření zaměstnanců a dalších osob, způsoby ověřování havarijní připravenosti, zásahové postupy, způsoby zdravotnického zajištění zaměstnanců a dalších osob, seznam orgánů státní správy a dalších dotčených orgánů.
- Vyhláška MV č. 103/2006 Sb. – stanoví vnější havarijní plán objektu nebo zařízení, u kterých je možnost vzniku závažné havárie. Struktura plánu: informační část, operativní část, plán konkrétních činností.
- Vyhláška MŽP č. 256/2006 Sb. – stanoví strukturu vnitřního havarijního plánu objektu nebo zařízení, u kterých je možnost vzniku závažné havárie. Skladba plánu: informační část, operativní část, grafická část, dokumentační část, ostatní plány pro řešení mimořádných událostí.

5.3 Traumatologický plán

Traumatologické plány jsou z hlediska zájmu zdravotnictví zásadní částí havarijních plánů k poskytování nezbytné zdravotní péče při výskytu hromadného postižení osob na zdraví v důsledku mimořádné události.

Zpracování traumatologických plánů jako plánů zdravotnických opatření je možné spojit s agendou krizového řízení na základě souvislosti, kterou je odpovědnost krajů za připravenost k řešení mimořádných událostí na svém správním území a je podmínkou krizové připravenosti. Dokumentační podobou připravenosti na řešení mimořádných událostí jsou havarijní plány (havarijní plán kraje a vnější havarijní plán kraje), jejichž přílohami jsou i traumatologické plány.

Primární účel je zpracování traumatologických plánů v rámci krizové připravenosti zdravotnictví. Účelem je připravenost na zajištění zdravotnické pomoci při řešení mimořádných událostí. Proto i když je podchycení termínu traumatologický plán v obecně závazných právních předpisech vázáno na havarijní plánování a zvládání mimořádných situací podle zákona č. 239/2001 Sb., o integrovaném záchranném systému, patří zpracování traumatologických plánů do působnosti rezortu zdravotnictví, a tím také do působnosti útvarů zdravotnictví krajských úřadů a jimi spravované části agendy krizového řízení kraje.

Traumatologické plány byly také historicky výrazem naplnění odpovědnosti ve smyslu zákona č. 20/1966, o péči o zdraví lidu a navazujících rezortních předpisů (například vyhlášky MZ č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě), za zajištění připravenosti zdravotnictví na území správního celku k poskytování nezbytné zdravotní péče při výskytu hromadného postižení osob na zdraví v důsledku mimořádné události.

Pojem traumatologický plán je nyní právně podložen obecně závazným, mimorezortním právním předpisem, který upravuje zpracování havarijních plánů a vnějších havarijních plánů. Předpisem je vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. Vyhláška mimo jiné také zakládá podnět k dělení traumatologických plánů podle působnosti zpracovatele. Z celkového pojetí právního předpisu je ale zřejmá snaha o co nejširší podřízení pravidel zpracovávání všech dílčích plánů konkrétních činností potřebám gestora havarijního plánování, kterým je Hasičský záchranný sbor ČR, bez ohledu na odvětvovou odbornou věcnou příslušnost.

Podobně upravuje zpracování traumatologického plánu také příloha č. 2 vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 103/2006 Sb., kterou se stanoví zóny havarijního plánování a rozsah a způsob vypracování vnějšího havarijního plánu pro havárie způsobené vybranými nebezpečnými látkami a chemickými přípravky.

Vyhláška je prováděcím předpisem k zákonu č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných průmyslových havárií (zákon č. 59/2006 Sb. a vyhláška č. 103/2006 Sb. nahradily od 1. 6. 2006 známý zákon č. 353/1999 Sb. s vyhláškou č. 383/2002 Sb.)

Z pohledu potřeb systému zajištění zdravotní péče při mimořádných událostech je v součinnosti s dalšími složkami integrovaného záchranného systému vždy prvořadě zvládání stavů ohrožujících život na místě události a zdravotnický záchranný systém je tedy spouštěn plným nasazením zdravotnické záchranné služby (ZZS), poskytovatele přednemocniční neodkladné péče.

Úspěšné zvládnutí stavů ohrožujících život je ale nerealizovatelné bez návaznosti zdravotnické záchranné služby na cílová zdravotnická zařízení, schopná zajistit komplexní neodkladnou nemocniční péči odpovídající typu postižení a naléhavosti stavu postižených a povinnými na výzvu zdravotnické záchranné služby postižené přijmout.

- Cílem zpracování traumatologického plánu zdravotnické záchranné služby je tedy zajištění přednemocniční neodkladné péče v místě mimořádné události s výskytem hromadného postižení osob a součinnosti s cílovými zdravotnickými zařízeními.
- Cílem traumatologického plánu zdravotnického zařízení je zajištění urgentního příjmu postižených osob z prostoru mimořádné události a zajištění následné odborné zdravotní péče podle charakteru postižení zdraví.

Zvládnutím organizace přednemocniční a nemocniční neodkladné péče u stavů náhlého ohrožení života v důsledku mimořádné události ale není dotčena odpovědnost správního úřadu územního celku za zajištění zdravotní péče o ostatní stavy ohrožení zdraví v důsledku události (a za kontinuální zajištění zdravotní péče ostatnímu obyvatelstvu nepostiženému mimořádnou událostí). Ke zvládnutí ostatních stavů poškozujících zdraví je proto využíváno kapacit ostatních zdravotnických zařízení nejbližších místu události, to znamená organizace využití okamžité kapacity všech zdravotnických zařízení na správním území.

Zajištění provázanosti plánovaných opatření mezi zdravotnickou záchrannou službou, zdravotnickým zařízením a správním celkem před napojením na integrovaný záchranný systém správního celku je proto úkolem útvaru zdravotnictví kraje (případně i jiného správního úřadu, např. statutárních měst). Ten odpovídá za zpracování traumatologického plánu zdravotnictví správního celku v rámci krizové připravenosti zdravotnictví daného správního celku, v souladu s platnými právními předpisy.

Odlišením zpracovatelů traumatologických plánů prostřednictvím rozdílných oblastí působnosti a odpovědnosti je tedy objektivně podložena rozdílnost formy a konkrétního obsahu jednotlivých traumatologických plánů ale také nutnost jejich vzájemné návaznosti. Jedině v souboru je přitom lze pokládat za ucelený traumatologický plán ve smyslu vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb.

Druhy traumatologických plánů

- **Traumatologický plán zdravotnické záchranné služby** - zajištění přednemocniční neodkladné péče v místě mimořádné události s výskytem hromadného postižení osob a předání do cílových zdravotnických zařízení (i mimo region).
- **Traumatologický plán zdravotnického zařízení** - zajištění urgentního i neurgentního příjmu postižených osob z prostoru mimořádné události a zajištění následné odborné zdravotní péče podle charakteru postižení zdraví.
- **Traumatologický plán správního úřadu** - organizace využití okamžité kapacity všech dosud nevyužitých zdravotnických zařízení na správním území k zajištění zdravotní péče o ostatní postižené a ukryté či evakuované zdravotně nepostižené obyvatele v součinnosti s ostatními kraji při poskytnutí výpomoci v rámci krizové připravenosti zdravotnictví daného správního celku, v souladu s platnými právními předpisy.

6 Postup při zapojování ČR do záchranných operací a při poskytování humanitární pomoci do zahraničí

Humanitární pomoc jako výraz solidarity s postiženými je součástí úsilí mezinárodního společenství o řešení kritických situací a problémů tam, kde jejich řešení přesahuje možnosti postižených zemí. V řadě případů je humanitární pomoc předstupněm dalších, systematictější zaměřených forem pomoci předjímajících další rozvojové záměry.

Poskytováním humanitární pomoci se zabývají četné mezivládní a nevládní organizace. Řada mezinárodních organizací za tímto účelem ustavila své specializované orgány. V systému OSN příslušné aktivity řídí a koordinuje Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA), důležitou roli sehrává Světová zdravotnická organizace (WHO), Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR), Světový potravinový program (WFP) a další. OCHA vypracoval koordinační mechanismus pro aktivity jednotlivých zemí v případě naléhavých humanitárních situací. Vlastní mechanismy pro poskytování humanitární pomoci má také Evropská unie - Úřad pro humanitární pomoc (ECHO) a NATO - Euro-atlantické středisko pro koordinaci reakcí při katastrofách (EADRCC).

Humanitární pomoc do zahraničí je nedílnou součástí zahraniční politiky České republiky, která ji poskytuje podle naléhavosti situace a potřeb postiženého státu, podle možností ekonomiky, disponibilních zdrojů státního rozpočtu, v souladu se zásadami a rezolucemi mezinárodního společenství (Organizace spojených národů, Mezinárodního výboru Červeného kříže a Červeného půlměsíce, atd.) a s vlastními prioritami a zájmy. Poskytování humanitární pomoci ČR se uskutečňuje na bilaterální úrovni buď přímo postiženému státu, nebo prostřednictvím mezinárodních vládních i nevládních mechanismů konkrétním skupinám obyvatel. Mnohostrannou humanitární pomoc poskytuje ČR prostřednictvím mezinárodních humanitárních organizací.

Pravomoci MV ČR a MZV ČR při poskytování humanitární pomoci v zahraničí vyplývají ze zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému (IZS), podle kterého:

- MV ČR plní úkoly v oblasti zapojení ČR do mezinárodních záchranných operací při mimořádných událostech v zahraničí a poskytování humanitární pomoci do zahraničí v součinnosti s MZV ČR (§ 7, odst. 1, písm. b),
- MV ČR rozhoduje v dohodě s MZV ČR o humanitární pomoci poskytované státem do zahraničí a zapojování do mezinárodních záchranných operací (§ 7, odst. 2, písm. i).

Podle dosavadní praxe ministr zahraničních věcí v návaznosti na Usnesení vlády ČR č. 153/1995, ve znění Usnesení vlády č. 342/1996, rozhodoval o poskytnutí humanitární pomoci do výše 5 mil. Kč na základě konkrétní situace v postižené oblasti. Podle nového zákona o IZS tak rozhoduje v dohodě s MV ČR. V případech, které svým rozsahem vyžadují poskytnutí pomoci ve větším rozsahu, či které vyžadují spolupráci více ministerstev, buď učiní rozhodnutí vláda ČR, nebo je aktivován krizový štáb MV ČR, kam má MV ČR právo vyžadovat účast zástupců jiných ministerstev a ústředních orgánů, popřípadě jiných odborníků.

Poskytování humanitární pomoci ČR do zahraničí se dále opírá o:

Usnesení vlády ČR č. 153/1995 - Zásady pro poskytování zahraniční pomoci a jeho změny usnesením vlády ČR č. 342/1996, Usnesení vlády ČR č. 381/1999 k výběru a pořízení humanitární pomoci vlády do zahraničí Zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek ve znění pozdějších předpisů, zejména novelizaci zákonem č. 28/2000 Sb. Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů, zejména zákona č. 237/2000 Sb. Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (krizový zákon), Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách, Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, Ústavní zákon č. 300/2000 Sb., který upravuje rozhodování o vyslání ozbrojených sil ČR do mírových operací a jejich účast na záchranných pracích v zahraničí při živelních pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích, Nařízení vlády ČR č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva mezinárodní smlouvy sjednané s Polskem, Německem, Slovenskem, Rakouskem a Maďarskem o pomoci a spolupráci při katastrofách a velkých haváriích.

Zásady poskytování pomoci

Základním hlediskem je celková efektivita a přínosnost poskytnuté pomoci, tj. její potřebnost, rychlost, vhodný obsah v závislosti na potřebách postižené země, efektivita využití dostupných národních či mezinárodních zdrojů, přiměřenost disponibilních finančních a technických prostředků a personálních kapacit, teritoriálně politická kritéria (vyváženost, diplomatické souvislosti), využití mezinárodní koordinace pomoci a spolupráce s českými i mezinárodními nevládními organizacemi.

V tomto kontextu by pomoc české vlády měla zejména respektovat dva základní principy: - rozhodujícím hlediskem pro poskytnutí pomoci Českou republikou musí být potřeby postižené země, vyjádřené oficiální žádostí příslušné vlády. Nabídka českých vládních či nevládních organizací, skupin nebo jednotlivců je druhořadá, - při rozhodování o tom, zda a jakou formou pomoc poskytnout, je nutné mít na zřeteli přiměřenost pomoci nejen potřebám postižené země, ale také ke skutečné výši rozpočtových prostředků na české straně pro takové účely vyčleněné s ohledem na jejich nejefektivnější využití a konkrétní přínosnost, Teritoriální hledisko při poskytování pomoci do zahraničí je třeba posuzovat ve spojení s dalšími zahraničně politickými aspekty bilaterální či multilaterální povahy. Dalším aspektem vládní pomoci je také snaha o zvýšení prestiže a mezinárodního kreditu České republiky v zahraničí. Svou primární užitečností plní humanitární pomoc i významnou funkci i jako nástroj zahraniční politiky české vlády.

formy pomoci poskytované do zahraničí

Charakter, rozsah a teritoriální vzdálenost jsou určující pro zvolenou formu případné pomoci do zahraničí:

- Pomoc záchranná: zapojování do mezinárodních záchranných operací anebo vyslání samostatného záchranného týmu ČR, složením a technickým vybavením odpovídajícím charakteru mimořádné události;
- Materiální pomoc: poskytnutí materiálního daru, který je v postižené oblasti potřebný podle vlastních analýz a okolností nebo který je výslovně vyžádán přijímající stranou;
- Finanční pomoc: poskytnutí finančních prostředků českým nebo mezinárodním organizacím nebo přímo příslušným orgánům postižené země na základě doporučení ZÚ ČR nebo konzultace s

českými a mezinárodními humanitárními organizacemi s cílem zajistit jejich nejvyšší možnou efektivitu a minimalizovat riziko jejich zneužití;

- poradenská pomoc: vyslání specialistů a odborníků, nebo poskytnutí potřebných informací směřujících k zamezení ztrát na lidských životech nebo k omezení materiálních škod;
- kombinovaná pomoc: kombinuje předcházející čtyři formy pomoci.

Poskytování pomoci do zahraničí je limitováno vyčleněným objemem finančních prostředků a kapacitou přepravních prostředků, zejména letadel. Účinek rychlé pomoci do zahraničí se zvýší využitím některých složek IZS. Použití složek IZS pro pomoc do zahraničí řídí MV ČR - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. Za zvláštní druh humanitární pomoci lze považovat příjem uprchlíků na území ČR. Zmíněná problematika je v kompetenci MV ČR a tento materiál se jí dále nezabývá.

časové hledisko a trvání pomoci

Neexistuje všeobecná shoda o kriteriích pro odlišení a definování jednotlivých etap (fází) pomoci, nicméně z časového hlediska rozlišujeme:

- Pomoc neodkladnou - k záchraně životů a ochraně zdraví osob před následky mimořádné události, poskytnutou v průběhu několika hodin podle možností a schopností poskytovatele a na dobu několika dnů, maximálně týdnů;
- Pomoc při obnově - při obnově základních podmínek života, hygieny, bydlení, poskytování stravy apod. v časovém horizontu několika týdnů až měsíců, v nejchudších oblastech světa může trvat i několik let;
- Pomoc rozvojovou - touto formou se předkládaný materiál nezabývá, protože se jedná o pomoc specifickou nad rámec zákona č. 239/2000 Sb., o IZS.

Koordinačními orgány při rozhodování o poskytnutí pomoci do zahraničí jsou MV ČR a MZVČR, které v případě mimořádné události a předpokládané žádosti postižené země/regionu, ihned zahajují shromažďování a vyhodnocování dostupných informací. Získané informace navzájem konzultují a společně je analyzují. V případě, že vedoucí představitelé MZV ČR a MV ČR (na úrovni ministrů nebo jejich náměstků) rozhodnou v závislosti na povaze katastrofy o poskytnutí pouze finanční pomoci z rozpočtové rezervy Všeobecné pokladní správy, je realizací této pomoci pověřeno příslušné pracoviště MZVČR.

Podle ustanovení § 4, odst. 2, Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., náklady spojené se zapojením ČR do mezinárodních záchranných operací se hradí z finanční rezervy na humanitární pomoc vytvořené v rozpočtové kapitole VPS prostřednictvím MZV ČR.

Spolupráce s nevládním sektorem

Jedním ze způsobů efektivního využití zdrojů ČR na humanitární pomoc do zahraničí je spolupráce s nevládními humanitárními organizacemi. Cílem je trvalá a dlouhodobá spolupráce vlády s vybranými nevládními organizacemi, podložená smluvními vztahy (tzv. akreditacemi na základě kvalifikačních podmínek a dosavadních zkušeností).

Institucionalizovaná spolupráce vlády ČR s nevládními organizacemi na realizaci humanitární pomoci se pozitivně projevuje i na kvalitě spolupráce při koncipování a realizaci zahraniční politiky ČR v této oblasti. "Proškolené" a osvědčené pracovníky nevládních organizací může vláda ČR nabídnout mezinárodním

organizacím (OSN atp.). Výběh a způsob registrace nevládních organizací provádí Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí ČR.

7 Psychologické, etické a právní aspekty ve vazbě na činnost IZS

7.1 Psychologické aspekty ve vazbě na činnost IZS

Psychologie mimořádných událostí je relativně mladou aplikační oblastí psychologie, která má jako svůj předmět zájmu člověka, skupiny a populace v situaci krizí, katastrof a hromadných neštěstí. Synonymem pojmu může být „psychologie krizí, katastrof a traumatu“ (z angl. Crisis, Disaster and Trauma Psychology). Tato disciplína se ve světě systematicky rozvíjí v posledních deseti letech, v České republice pak od rozsáhlých povodní v r. 2002. V posledních pěti letech se na problematiku psychologie mimořádných událostí a krizového řízení specializuje psychologické pracoviště Ministerstva vnitra ČR a tato témata významně proniká také do činností psychologických služeb Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR a některých zdravotnických záchranných služeb. V r. 2010 vznikla z podnětu Stálého výboru pro psychologii krizí, katastrof a traumatu Evropské federace psychologických asociací pod Českomoravskou psychologickou společností pracovní skupina s analogickým názvem. Psychologie mimořádných událostí čerpá z poznatků zejména sociální, klinické a interkulturní psychologie a z psychologie organizace a řízení. Do značné míry dochází v poslední době k průniku s postupy krizového řízení. Jedná se přitom vždy o řešení interdisciplinárních otázek, kdy je nezbytné integrovat poznatky a terminologii řady dalších oborů (medicína katastrof a hromadných neštěstí, fyziologie, hygiena, sociologie, politologie, ekonomie, právo, etika, lingvistika, mediální studia, informační a komunikační technologie apod.). Dynamický rozvoj této oblasti psychologie vychází z potřeb praxe, kdy je třeba redukovat závažné psycho-sociální důsledky, které mohou i vyvolávat nové formy sociálního, ekonomického a politického chování jednotlivců a skupin. Neméně důležitý je však i etický rozměr tohoto typu pomoci. V posledních letech převládá v odborných kruzích trend odklonu od psychiatrizace jedinců zasažených mimořádnými událostmi a od pátrání po jejich posttraumatických symptomech.

Mezi aktuální psychologická témata v této oblasti patří např.: faktory odolnosti u jedince a komunity, budování odolnosti a krizové připravenosti, adaptace na mimořádnou událost, podpora zvládacích mechanismů, problematika zotavení, zapojení komunity do přípravy a řešení následků mimořádných událostí, specifická podpora u zasahujících složek apod. Mezi hlavní témata psychologie mimořádných událostí patří otázky práce s občany přímo i nepřímo zasaženými mimořádnou událostí, otázky podpory krizového managementu při komunikaci uvnitř organizací i při práci s veřejností a v neposlední řadě také podpora profesionálů a specifických činností, které vykonávají v průběhu záchranných a likvidačních prací. Vzhledem k tomu, že u jednotlivých složek Integrovaného záchranného systému se doba pracovního nasazení i povaha zátěže a typ činností značně odlišují, je třeba připravovat intervenční a podpůrné programy šité na míru nejen policistům, hasičům a zdravotnickým záchranářům, ale i specializovaným týmům, které se u mimořádné události podílejí na specifickém typu činností. Mezi pracovníky, na jejichž speciální psychologickou podporu se dlouho zapomínalo (m. j. i na základě falešného stereotypu, že jsou ostřílení, cyničtí a odolnější než zbytek populace) patří odborníci, kteří se podílí na identifikaci osob u neštěstí s větším počtem obětí na životech.

(<http://www.unbr.cz/Data/files/Konf%20MEKA%202012/vymetal.pdf>)

7.2 krizová intervence

Krizová intervence (Crisis Intervention, Intervention de Crise), jejímž průkopníkem byl Gerald. Krize je pojímána jako vztah mezi krizí, duševním zdravím a potřebou poskytnout systémovou podporu, která snižuje negativní dopady krize na osobnost. Intervence (z latiny: interventi (-onis), intervenire – vejít mezi) je pojímána jako jednání s cílem odstranit nebo změnit stav.

Při řešení mimořádných událostí a krizových situacích se začíná objevovat nový druh pomoci. Již nestačí lidem zachránit život, zdraví, zajistit jim stravování a ubytování, ale je zapotřebí se postarat i o jejich psychiku. Mimořádná událost, krizová situace jsou události, které jsou nepředvídatelné, přesahují naše běžné životní zkušenosti a mají výrazný dopad na psychiku téměř každého člověka, který jim musí čelit. Proto se u postiženého obyvatelstva mohou objevit různé nezvyklé, nebo neočekávané projevy. Patří k nim úzkost, strach, panika, podrážděnost, vztek, přehnané reakce na jinak běžné podněty, vnitřní neklid, neschopnost soustředit se, nadměrný smutek, pocit bezmoci, únava, apatie, pocit neskutečna, pocit oddělenosti od ostatních lidí, nespavost, děsivé sny, neodbytné tíživé myšlenky, znovuprožívání události, nechůť k jídlu, nevolnost, zvýšená konzumace alkoholu, léků, snaha vyhýbat se některým situacím nebo místům apod.

Nezapomínejme, že **je to normální reakce na nenormální situaci**. Výše uvedené příznaky se mohou dostavit bezprostředně po události, nebo i s několikátýdenním odstupem. Přitom u každého člověka se mohou projevit různé příznaky a v různé intenzitě.

„Přežití je téměř ze sta procent otázka myšlení a psychiky. Postarejte se nejprve o svůj mozek, on se pak postará o vás“. K lidem, zasaženým mimořádnou událostí, se v první fázi nedostanou odborníci na duševní zdraví, ale spoluobčané a záchranáři a ti by měli mít základní informace o tom, jak člověk v krizi reaguje a jak se k němu chovat.....Dobře zvládnutá komplexní první pomoc v krizové situaci napomáhá dalšímu zpracování traumatu u postiženého a je součástí prevence tzv. posttraumatické stresové poruchy, která se následně u některých zasažených může rozvinout. Emoční zranění může být bolestnější než fyzické a může se také hůře a déle hojit.“

Přestože krizová intervence a poradenství mají být poskytovány výhradně odborníky (opakovaný požadavek bez výjimky uváděný a také potvrzovaný praxí), nikdo ani nenaznačuje, jakým vzděláním nebo výcvikem se jedinec odborníkem stává. Opatření za krizových stavů (definovaná zejména platnou legislativou ČR – viz níže uvedený související legislativní přehled) jsou určena rovněž výhradně k řešení krizových situací: „jde o činnosti ke zmírnění nebo odstranění následků způsobených krizemi a mimořádnými situacemi. K jejich realizaci je nutné omezit některá lidská práva a svobody a uložit konkrétní povinnosti“. Tato formulace je převzata z Ústavy ČR. I když je zde míněna v obecném smyslu, lze ji vztáhnout beze zbytku i na poskytovanou psychosociální pomoc-pomáhání, KI i KINT.

Zákonnou povinností jsou také krizové plány a v jejich rámci by měl být zahrnut i psychosociální model řešení krizových situací, (angl. Emergency/Mass Emergency Plans; franc. Plans de Crise), a to včetně krizové intervence. Ta v našich krizových plánech není dosud zahrnuta. Mnoho dalších současných problematik jako jsou zdravotní péče, vzdělávání včetně tréninku, ale i připravenost na nejrůznější druhy násilí až agrese (angl. Violence; franc. Acte de Violence) by měly být viděny také z úhlu krize, tedy i krizové připravenosti. Rychle se rozvíjející technologie, které nás obklopují, stále se rozšiřující kulturní diversity našeho prostředí i stylu života mohou být de facto zdrojem dalších krizových stavů v životě jedince. Výzkum i následné analýzy krizových stavů vedou ke stále dopracovávaným sofistikovaným řešením a tak iniciují jak přístupy krizové

prevence, tak i krizových řešení (angl. Crisis Resolutions; franc. Conceptions de Crise). Ty vyplývají z aktuálního krizového managementu (angl. Crisis Management; franc. Management de Crise), který už je součástí Bezpečnostního systému České republiky; ten je rovněž periodicky aktualizován.

Co je psychosociální krizová pomoc? Jde o poskytování pomoci v nejširším smyslu toho slova. Pomoc je poskytována v krizi-neštěstí jednotlivcům, rodinám i jejich okolí; dále obcím, organizacím, v rámci občanské společnosti. Jde o široce koncipovanou disciplínu specifického pomáhání, která je ještě stále precizována a rozšiřována ve smyslu mezioborovosti a spolupráce. Má široký spádový rámec závazné národní legislativy a Bezpečnostní politiky ČR. Koncepce psychosociální politiky prozatím vychází z bipolarity přístupů, kdy na jedné straně jsou jedinci odolní, zvládající krizi/neštěstí, a na straně druhé zranění, „nemocné oběti“. Skutečnost je jiná. Téměř všichni jsou zasaženi krizí/neštěstím, ale reagují normálně na „nenormální podněty“; tedy lidé jsou zasaženi, ale jsou stále zdraví; a oběťmi/nemocnými se stává jen velmi malé množství zasažených, a to zvláště, když je pomoc nabízena i poskytována plnohodnotně.

Jde bezesporu o pomoc, lépe o pomáhání, které je realizováno bez odkladu, bezprostředně po krizi-neštěstí. Pro tyto životní situace platí beze zbytku pořekadlo – „kdo rychle dává, dvakrát dává“. Ale pozor na včasnost i rychlost, které jsou sice velmi důležitým kvantitativním atributem pomáhání, ale i zde je určující poskytovaná kvalita (non quantitas, sed qualitas ...). Kvalita psychosociálního pomáhání v době krize-neštěstí tkví v lidsky přirozené reakci na neštěstí druhého; často jsou verbalizované jako solidarita, pro-sociální chování, altruismus. Jde o účinně vyjádřený postoj k druhým. Chvályhodný postoj může být většinou i bývá veden nejrůznější motivací jedince. Postoj by měl být formován jako přirozená opora v pomáhání druhému, s aspekty návratu k tělesnému (somatickému), duševnímu (psychickému), sociálnímu komfortu po události, která vybočuje z hranic tzv. „normálu“. Soma i psyché reagují na krizi-neštěstí, na které obvykle nejsou předem (tedy preventivně) připraveny. Jde tedy o pomoc-pomáhání zdravým, neštěstím-krizí zasaženým jedincům, kteří mají normální reakci na nenormální podmínky; důležitou součástí účinné pomoci je empatický prožitek poskytovatelů KINT, včetně profesionálních záchranářů. Psychosociální krizová pomoc, pomáhání je koordinovanou součástí záchranářských profesních postupů pro krize-neštěstí. Jejimi principy jsou subsidiarita, partnerství a participace. Samostatnou kapitolou jsou hodnoty; o ty se psychosociální pomoc v krizi-neštěstí opírá a jsou také obecně platnými hodnotami občanské společnosti

7.3 Critical Incident Stres Management

Critical Incident Stres Management (CISM) je soubor opatření, který se týká řízení a zvládnání stresu před, při a po událostech mimořádného charakteru. Opatření před resp. během přípravy na události se týkají vzdělávání, školení, životního stylu, nácviků. Opatřeními, která se užívají v průběhu událostí, jsou první psychická a psychosociální pomoc na místě události. Opatření po skončení události se týkají vyrovnávání se s jejími následky. Jde především o podporu záchranářů formou strukturovaných setkání, následné péče o jejich rodiny apod. Viz též: první psychická, psychologická a psychosociální péče (pomoc, podpora, služba).

Systém psychosociální intervenční služby (SPIS) Systém péče a podpory ve zdravotnictví, zaměřený prvotně na záchranáře a oddělení urgentní péče v nemocnicích. Ze systému péče nejsou vyloučeny jakékoli jiné zdravotnické obory, kde dojde k profesně náročné situaci, která může následně negativně ovlivnit psychiku zdravotníků a poté i kvalitu péče o pacienty. Jedním z cílů je i navázání vzájemné spolupráce mezi resorty IZS na tomto poli. Subjekty vstupující do systému:

Krize

Subjektivně ohrožující situace s velkým dynamickým nábojem, který je potenciálem změny. Situace, se kterou si člověk neví rady (VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. Praha: Portál. 2002, s. 27)

Druhy krizí

a) akutní: ohraničený začátek, rychlý rozvoj, mohutná emoční, kognitivní i behaviorální odpověď (PTSR).
Př.: náhlé úmrtí blízké osoby, hromadná neštěstí apod. Při nezpracování je možnost vzniku PTSS

b) chronická: plíživý začátek nebo kumulace traumatických událostí, somatizace a rozvíjející se kognitivní, emoční a behaviorální odpověď, nastupující syndrom vyhoření (burn out syndrom), rozvoj PTSS.

Krizová intervence (KI)

První odborná psychická pomoc přímým kontaktem. Je zaměřená na zmírnění akutních obtíží osob v náročných životních situacích. KI poskytují odborníci na duševní zdraví s výcvikem v KI (psychologové, psychiatři), či další osoby s výcvikem v krizové intervenci.

Osobní pomoc

Činnost nebo služba při provádění záchranných a likvidačních prací na výzvu velitele zásahu, starosty obce nebo přednosty okresního úřadu. Osobní pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, hejtmána kraje nebo starosty obce.

Peer

Osoba vyškolená pro první psychickou pomoc kolegům v resortu zdravotnictví. Nejčastěji jde o zdravotníka, který je členem týmu SPIS. Peerem může být také lékař, krizový manager aj., který není ODZ. Peer splňuje potřebné vzdělání absolvováním certifikovaného výcviku v rámci NCO NZO Brno, kurzu CISM vedeného mezinárodně certifikovaným lektorem pro oblast CISM či na základě již proběhlého peer výcviku v rámci HZS.

PIP

Posttraumatická intervenční péče. Týmy PIP poskytují psychosociální podporu v rámci Policie ČR. Jde o obdobný systém, který je užíván ve zdravotnictví či u HZS. Policie také disponuje týmy pro oběti trestných činů. Ty poskytují první psychickou péči osobám zasaženým mimořádnou událostí v terénu.

PIT

Psychosociální Intervenční Týmy – sdružení vyškolených dobrovolníků různých profesí. Poskytují psychosociální péči převážně na komunitní bázi, a to osobám zasaženým mimořádnou událostí. Zasahují nejen při situacích hromadného charakteru, ale i při neštěstích menšího rozsahu.

První pomoc

Okamžitá, avšak dočasná péče poskytovaná na místě obětí nehody nebo náhlého onemocnění k odvrácení komplikací tělesných i duševních, zmírnění bolestí a uchování života, dokud nebude zajištěná odborná péče.

První psychická pomoc

Podpora osobám zasaženým mimořádnou událostí, často poskytovaná bezprostředně po jejím vzniku. Na její realizaci se mohou podílet laici či vyškolení dobrovolníci (peer-pomoc), tak i zasahující složky IZS a pod., kteří jsou nejlépe vyškolení ve schopnosti poskytnout první psychickou pomoc. V případě potřeby by na první psychickou pomoc měly navazovat další formy péče, jako jsou psychosociální péče, krizová intervence, psychologická ambulantní nebo stacionární zvládání traumatických zážitků, a podobně.

Posttraumatická stresová reakce (PTSR)

Přirozená reakce organismu na stav ohrožení. Může se projevovat na úrovni chování, emocí, poznávacích procesů i somaticky. Většinou spontánně odezní. Udávanou hranicí jsou 1-3 měsíce.

Posttraumatický stresový syndrom (PTSS)

Přetrvávající nebo se zpožděním se objevující posttraumatické jevy (viz PTSR), které nemění svoji kvalitu a zhoršují celkovou kvalitu života daného jedince. Častými projevy jsou: zlostejnění, zmrtnění, znecitlivění, depersonalizace (odosobnění), odtažení se od klíčových osob, disociativní paměťové poruchy (část paměťových stop chybí), neurohumorální reakce (reakce podmíněné jak nervovými tak hormonálními vlivy) a imunosuprese (snížení imunitní ochrany organismu).

Standardy psychologické a psychosociální pomoci

Základní dohodnuté a přijaté koncepce, postupy a modely pro dosažení a udržení úrovně poskytované psychologické a psychosociální péče (pomoci, podpory, služby).

TPP

Tým Posttraumatické Péče u HZS. Členy týmu jsou krajský psycholog HZS, asistentka psychologa a vybraní výjezdoví hasiči, kteří byli proškoleni v kolegiální psychické pomoci. Hlavním cílem týmu TPP je poskytovat službu hasičům, kteří při zásahu prožili kritickou událost.

7.4 Etické aspekty ve vazbě na činnost IZS

Etický kodex (code of ethics, code of conduct)

Jde o systematicky zpracovaný soubor obecných, ale i konkrétních norem a předpisů. Tento dokument vymezuje vztahy mezi členy určité komunity. Rozlišujeme etický kodex závazný, který může zaměstnanec dostat k pracovní smlouvě k podepsání a na základě jeho porušení mu hrozí výpověď. Dodržování etického kodexu nezávazného je dobrovolné. Etické kodexy a podobné dokumenty slouží ke kultivaci podnikového prostředí a kultury. Svůj etický kodex může mít jakákoliv profese, nejčastěji však slýcháme o etickém kodexu lékařů (Hippokratova přísaha), právníků a policistů. Etický kodex neřeší nečestné chování, stanovuje však pravidla, které vymezují hranice těm, kteří se k nim dobrovolně přihlásili.

Již od počátků medicíny jako samostatného oboru (Hippokratés z Kóu, 460-377 př. n. l.) se objevuje nutnost stanovit pravidla pro to, kdy a jak léčit. Vzniká taktéž potřeba vymezit vztahy mezi pacientem a lékařem a určit hranice lékařské péče v mezních oblastech medicíny. Objevuje se tak přísaha, kterou byli lékaři od té doby vázáni. V současné době se tzv. „**Hippokratova přísaha**“ již neskládá. Pro její historickou hodnotu a vysoké mravní požadavky je však dobré seznámit se s ní i dnes. I když vztah mezi pacientem a lékařem byl

v Hippokratově době více idylický a nezasahoval do něj žádný další zájem, např. farmaceutických společností a potřeby výzkumu, byl více paternalistický než ten, ke kterému se pokoušíme dnes dopracovat. Text Hippokratovy přísahy je uveden na konci textu (bez vysvětlujících komentářů).

Cesta k etickému jednání a jeho ukotvení v platném kodexu nebyla v dějinách snadná. Podobně nelehká je cesta k eticky správnému jednání pro jednotlivce každé dějinné epochy. Je iluzorní domnívat se, že kurs etiky udělá ze studentů etické bytosti. **Studenti přicházejí na fakulty již vybaveni étosem své výchovy.** Každý jsme takto vybaven a své etické postoje získáváme ze zdrojů, jakými jsou: rodina, škola, náboženská komunita, přátelé a v nejširším slova smyslu celá společnost. V tomto kontextu je klamné domnívat se, že semináře z etiky něco změní. Na druhou stranu postavení lékařských fakult a tedy i jejich studentů a absolventů je speciální. Na rozdíl od přírodovědeckých disciplín lékařství pracuje s lidmi. Nejde tedy jen o to léčit lege artis, často dochází ke konfliktu hodnot (values) s nejasným nebo nejednoznačným řešením.

Můžeme se například setkat s etickými kodexy lékařů, sester nebo zdravotnických pracovníků nelékařů Etickými kodexy příslušníka a občanského zaměstnance Hasičského záchranného sboru a **Etickým kodexem Policie České republiky.**

7.5 Právní aspekty ve vazbě na činnost IZS

IZS není institucí, úřadem, sborem, sdružením ani právnickou osobou. IZS je skutečně systém práce s nástroji spolupráce a modelovými postupy součinnosti (typovými činnostmi) a je součástí systému pro zajištění vnitřní bezpečnosti státu. Jedná se o systém smluvních ujednání podle předpisy stanovenými pravidly. Výjimkou a určitou institucí IZS se od roku 2004 staly operační a informační střediska, což jsou dispečerským způsobem organizovaná a nejmodernější technologií vybavená zařízení pro příjem a distribuci tísňových volání na jednotné evropské číslo tísňového volání 112. Tato centra mají své zaměstnance a stavební a technické vybavení a jsou relativně autonomní součástí hasičských záchranných sborů krajů (dle jen „HZS krajů“), které je personálně a materiálně zabezpečují.

Právní úprava oblasti IZS vychází přímo z některých ustanovení Ústavy ČR a Listiny, resp. z ústavního zákona o bezpečnosti České republiky (č. 110/1998 Sb.). Působnost v oblasti IZS je kompetenčním zákonem (č. 2/1969 Sb.) svěřena Ministerstvu vnitra, které je tak gestorem právní úpravy IZS. Celá oblast IZS je zastřešena zákonem o IZS a jeho dvěma prováděcími vyhláškami a prováděcím nařízením vlády. Právní úprava oblasti IZS vznikla společně s krizovým zákonem (č. 240/2000 Sb.) a zákonem o hospodářských opatřeních pro krizové stavy (č. 241/2000 Sb.). Tyto tři zákony jsou vzájemně propojeny množstvím odkazů a souvislostí.

Základním právním předpisem pro IZS je zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů Zákon o IZS řeší působnost, oprávnění a povinnosti všech subjektů, které přicházejí do styku s přípravou na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva. Pravidla stanovená zákonem o IZS jsou platná i v případech, kdy je vyhlášen některý z tzv. krizových stavů na území postiženém mimořádnou událostí nebo na celou ČR a platí i za válečného stavu. Zákon o IZS se naopak nevztahuje ani na předcházení mimořádných událostí, tzn. prevenci vzniku takových událostí, nebo na činnosti spojené s obnovou území postiženého mimořádnou událostí. K řešení značného počtu mimořádných událostí, k jejichž vyřešení postačuje jedna věcně příslušná složka, je využíváno speciálních zákonů, které mají v takových případech přednost. Zákon o

IZS je využíván v těch případech, kdy je k provádění záchranných a likvidačních prací nutná současná spolupráce více subjektů - složek IZS.

Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 (dále jen „vyhláška o IZS“) Vyhláška o IZS se mimo jiné zabývá zejména koordinací záchranných a likvidačních prací, činností operačních středisek IZS a dokumentací IZS. Vyhláška je dále rozhodujícím předpisem pro územní havarijní plánování a pro vnější havarijní plány jaderných elektráren.

Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva Tato vyhláška je zaměřena výhradně na oblast ochrany obyvatelstva, definuje činnosti jako je evakuace, varování, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva. **Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění nařízení vlády č. 527/2002 Sb.** Nařízení vlády je zaměřeno a využíváno především na poskytování humanitární pomoci a záchranné práce v zahraničí, které je prováděno záchrannými týmy ČR.

Dalšími právními předpisy upravujícími oblast IZS jsou nařízení krajů, které stanovují požární poplachový plán kraje. Zmocnění k vydávání těchto nařízení obsahuje zákon č. 133/2000 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Nedílnou součástí požárních poplachových plánů krajů jsou, na základě nařízení vlády č. 172/2001 Sb., poplachové plány IZS krajů. Tato složitá konstrukce je zvolena proto, že zákon o IZS neobsahuje žádná zmocnění pro vydávání právních předpisů krajů nebo obcí. Oblast IZS je rovněž upravena směrnicemi a metodikami publikovanými ve Věstníku vlády pro orgány krajů a obcí.

Směrnice Ministerstva vnitra ze dne 8. října 2004 č.j.: PO-365/IZS-2004, kterou se stanoví jednotná pravidla organizačního uspořádání krizového štábu kraje a obce, jeho uvedení do pohotovosti, vedení dokumentace a některé další podrobnosti (Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí částka č. 4/2004); Směrnice stanoví, mimo jiné, vzory žádostí orgánů veřejné správy o pomoc v případě mimořádných událostí doporučovanou struktury krizových štábů apod.

Metodická pomůcka Ministerstva vnitra č. j.: PO – 1590/IZS – 2003 ze dne 30. června 2003, kterou se doporučují zásady pro jednotné rozlišování a vymezení preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací spojených s předcházením, řešením a odstraněním následků mimořádných událostí (Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí částka č. 6/2003);

8 Hasičský záchranný sbor, úkoly, základní legislativa, zařazení v IZS

Základním posláním Hasičského záchranného sboru ČR je chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, ať již se jedná o živelní pohromy, průmyslové havárie či teroristické útoky.

Hasičský záchranný sbor ČR je základní složkou integrovaného záchranného systému (IZS), který zabezpečuje koordinovaný postup při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Hasičský záchranný sbor ČR při plnění svých úkolů spolupracuje s ostatními složkami IZS i se správními úřady a jinými státními orgány, orgány samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, neziskovými organizacemi a sdruženími občanů.

Hasičský záchranný sbor ČR v současnosti hraje stěžejní roli i v přípravách státu na mimořádné události. Od roku 2001, kdy došlo ke sloučení Hasičského záchranného sboru ČR (HZS ČR) s Hlavním úřadem civilní ochrany, má HZS ČR ve své působnosti i ochrany obyvatelstva - podobně, jako tomu je i v některých dalších evropských státech. Hasičský záchranný sbor ČR (HZS ČR) tvoří generální ředitelství HZS ČR, které je organizační součástí Ministerstva vnitra, 14 hasičských záchranných sborů krajů, Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku a Záchranný útvar HZS ČR (dislokace Hlučín a Zbiroh). Součástí Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR jsou také vzdělávací, technická a účelová zařízení: Školní a výcvikové zařízení HZS ČR, Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, Technický ústav požární ochrany Praha a Skladovací a opravárenské zařízení HZS ČR.

Hasičský záchranný sbor ČR tvoří generální ředitelství HZS ČR, které je součástí Ministerstva vnitra, hasičské záchranné sbory krajů a Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku. V čele generálního ředitelství je generální ředitel Hasičského záchranného sboru České republiky. Generální ředitelství řídí hasičské záchranné sbory krajů, které jsou organizačními složkami státu a účetními jednotkami; jejich příjmy a výdaje jsou součástí rozpočtové kapitoly ministerstva. Generální ředitelství a hasičské záchranné sbory krajů zřizují vzdělávací, technická a účelová zařízení hasičského záchranného sboru. Hasičské záchranné sbory jednotlivých krajů mají obdobnou vnitřní strukturu jako generální ředitelství. Krajská ředitelství řídí jednotlivé územní odbory, jejichž působnost je shodná s územím bývalých okresů.

Hasičské stanice

- C1 - stanice umístěná v obci s počtem obyvatel do 40 tisíc,
- C2 - stanice umístěná v obci s počtem obyvatel od 40 tisíc do 75 tisíc,
- C3 - stanice umístěná v obci s počtem obyvatel nad 75 tisíc,
- P0 - stanice umístěná v obci s počtem obyvatel do 15 tisíc, kde jednotka hasičského záchranného sboru kraje vznikla sdružením prostředků obce a hasičského záchranného sboru kraje podle § 69a zákona,
- P1 - stanice umístěná v obci s počtem obyvatel do 15 tisíc nebo v části obce, kde jednotka hasičského záchranného sboru kraje zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu
- P2 - stanice, která zabezpečuje výjezd družstva a je vybavena stanovenou požární technikou a automobilovým žebříkem,

- P3 - stanice umístěná v obci s počtem obyvatel nad 30 tisíc nebo v části obce, kde jednotka hasičského záchranného sboru kraje zabezpečuje výjezd družstva a družstva o zmenšeném početním stavu a je vybavena stanovenou požární technikou, automobilovým žebříkem a další požární technikou,
- P4 - stanice umístěná v obci s počtem obyvatel nad 15 tisíc nebo v části obce, kde jednotka hasičského záchranného sboru kraje zabezpečuje výjezdy 2 družstev.

Působnost Hasičského záchranného sboru ČR, jeho úkoly i kompetence v oblasti požární ochrany, krizového řízení, civilního nouzového plánování, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému upravují zákony, které Parlament České republiky projednal a schválil v červenci 2000 s účinností od 1. ledna 2001.

Jedná se o: zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů.

Zákonem o Hasičském záchranném sboru ČR došlo ke změně působnosti HZS ČR v tom, že hasičské záchranné sbory okresů jsou nahrazeny hasičskými záchrannými sbory krajů. Výkon státní správy je prováděn přímo hasičskými záchrannými sbory krajů, které jsou organizačními složkami státu.

Při rozsáhlejších mimořádných událostech, které vyžadují spolupráci více složek, upravuje jejich práva a povinnosti **zákon o integrovaném záchranném systému**. Tento zákon vymezuje pojem **integrovaný záchranný systém** (dále jen „IZS“) jako koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Upravuje podrobně kompetence státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků na všech řídicích úrovních (celostátní, krajská, i obecní) k přípravě na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatel. Za důležité lze považovat, že IZS představuje pouze koordinaci postupu jeho složek, takže nezasahuje do jejich postavení či působnosti. Jde pouze o vymezení pravidel pro společný zásah těchto složek, které po skončení záchranných a likvidačních prací nadále vykonávají svoji základní činnost.

Zákon o krizovém řízení upravuje situace, kdy rozsah mimořádné události (živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie) je tak velký, že běžná činnost správních úřadů a složek IZS nepostačuje na jeho likvidaci (tzn. standardními prostředky a způsoby nelze účinně odvrátit ohrožení lidských životů, zdraví, majetku a životního prostředí). V tomto případě hovoříme o krizové situaci a jako opatření se vyhlašuje některý z krizových stavů. Tento zákon představuje zcela novou úpravu problematiky, která dosud nebyla právně podchycena a upravuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků při přípravě na krizové situace a při jejich řešení. Orgány krizového řízení podle zákona jsou vláda, ministerstva a jiné ústřední správní úřady, orgány kraje, a orgány obce.

Zákon o požární ochraně vytváří podmínky pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech stanovením povinností ministerstev a jiných správních úřadů, právnických a fyzických osob, postavení a působnosti orgánů státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany, jakož i postavení a povinností jednotek požární ochrany. Správními úřady na úseku požární ochrany jsou Ministerstvo vnitra, hasičský záchranný

sbor kraje. Úkoly státní správy na úseku požární ochrany stanovené na základě tohoto zákona plní v přenesené působnosti také orgány krajů a orgány obcí.

8.1 Sbor dobrovolných hasičů

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska je pokračovatelem organizací hasičstva, které dříve působily na území Čech, Moravy a Slezska a právním nástupcem Svazu požární ochrany ČSFR na území České republiky. Jako SH ČMS vzniklo dne 9. dubna 1991, registrací ve smyslu ustanovení § 6 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, jako projev vůle tisíců hasičů v souladu s právem svobodně se sdružovat. Cílem činnosti SH ČMS je spolupůsobit při vytváření podmínek k účinné ochraně života a zdraví občanů a majetku před požáry a při poskytování pomoci při živelných pohromách a jiných událostech, při nichž je v nebezpečí život, zdraví nebo majetek. K 1. lednu 2013 bylo v SH ČMS evidováno 347 675 členů. Včetně 47 801 dětí a mládeže ve věku do 18 let. SH ČMS má evidovaných 7781 sborů dobrovolných hasičů (SDH), 77 okresních sdružení hasičů (OSH), 14 krajských sdružení hasičů (KSH). V čele SH ČMS stojí starosta a šest náměstků. Významná rozhodnutí jsou přijímána a schvalována výkonným výborem a shromážděním starostů OSH. V čele KSH stojí starostové. Významná rozhodnutí jsou přijímána a schvalována výkonným výborem KSH a shromážděním představitelů OSH. V čele OSH stojí starostové. Významná rozhodnutí jsou přijímána výkonnými výbory OSH a schvalována shromážděním představitelů SDH. V čele SDH stojí starostové. Významná rozhodnutí jsou přijímána a schvalována výbory SDH. Vrcholná rozhodnutí jsou přijímána valnou hromadou SDH. Činnost SH ČMS zajišťuje Kancelář SH ČMS. Zařízení SH ČMS jsou Ústřední hasičská škola Jánské Koupele a Ústřední hasičská škola Bílé Poličany a Centrum hasičského hnutí Příbrav. Členové SH ČMS jsou zařazováni do 7230 jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, které jsou nedílnou součástí integrovaného záchranného systému České republiky. K 1. lednu 2014 v nich bylo evidováno 69 694 členů.

9 PČR, úkoly, základní legislativa, zařazení v IZS

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor zřízený zákonem České národní rady ze dne 21. června 1991. Slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky.

Policie České republiky je podřízena ministerstvu vnitra. Tvoří ji policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Zákon zřizuje 14 krajských ředitelství policie. Jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky.

Postavení policistů se výrazným způsobem odlišuje od postavení ostatních občanů – zaměstnanců. Tato odlišnost je dána především tím, že policisté disponují řadou oprávnění, která jim umožňují při plnění svěřených úkolů zasahovat podstatným způsobem do právních poměrů ostatních osob. Je to jeden ze znaků výkonu státní správy. Vedle těchto oprávnění, jež jsou v různém měřítku vlastní i výkonu úkolů jiných správních orgánů, disponují policisté dalšími oprávněními, jež vyplývají z postavení Policie ČR jako ozbrojeného bezpečnostního sboru. Policisté jsou proto ve služebním poměru.

Případy trestných činů, jichž se dopustil nebo měl dopustit policista, jsou vyňaty z působnosti služby kriminální policie a vyšetřování a jsou svěřeny Inspekci ministra vnitra. Úkolem inspekce tedy je odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie ČR a zjišťovat pachatele postupem podle trestního řádu, tedy jednoduše řečeno, do působnosti inspekce patří odhalování trestných činů spáchaných policisty a stíhání jejich pachatelů – policistů.

9.1 Útvary Policie ČR:

Útvary policie ČR zřizuje ministr vnitra na návrh policejního prezidenta zpravidla aktem interního řízení. Útvary policie ČR se dělí na útvary s působností na celém území ČR a na útvary s územně vymezenou působností.

Útvary s působností na celém území ČR jsou:

- Útvar odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV)
- Útvar zvláštních činností SKPV
- Útvar speciálních činností SKPV
- Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV
- Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV, - Národní protidrogová centrála SKPV
- Útvar pro ochranu ústavních činitelů Ochranné služby
- Útvar pro ochranu prezidenta ČR Ochranné služby
- Letecká služba
- Služba cizinecké a pohraniční policie
- Útvar rychlého nasazení
- Kriminalistický ústav Praha a Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV.

Útvary s územně vymezenou působností:

- Správy krajů
- Správa hlavního města Prahy
- Okresní ředitelství
- Městská ředitelství Brno, Ostrava a Plzeň
- Obvodní ředitelství Praha I–IV.

9.2 Služby Policie ČR

Služba pořádkové policie jsou základní pilíř činnosti Policie ČR. V této službě je zařazeno více než 16000 příslušníků policie, kteří jsou v přímém kontaktu s občany, orgány obce a právníckými a fyzickými osobami. Možnost užší specializace je vzhledem k charakteru a rozsahu plněných úkolů téměř nemožná, na druhé straně pořádková policie slouží jako základna pro výběr policistů do specializovaných útvarů. Organizační struktura služby pořádkové policie je územní.

9.3 Služba kriminální policie a vyšetřování

Objasňování trestných činů a odhalování a zajišťování jejich pachatelů patří k základním úkolům policie. Služba kriminální policie a vyšetřování (SKPV) koná vyšetřování, které je upraveno trestním řádem, v útvarech s územně vymezenou působností. Zákon zároveň umožňuje, aby ministr vnitra pověřil vyšetřováním i jiné útvary Policie ČR s tím, že zároveň stanoví jejich působnost. Jedná se především o specializované útvary zabývající se určitým druhem závažné trestné činnosti.

Národní protidrogová centrála:

Centrála NPC je v Praze. V roce 2002 vzniklo 6 expozitur sídlící v Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Díky tomu je NPC v současné době schopna monitorovat dynamiku drogové trestné činnosti v rámci celé ČR a reagovat na ni. Vnitřně se NPC dělí na dvě oddělení: 1.oddělení přírodní a polosyntetické drogy, 2. oddělení syntetické drogy.

Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV:

Úkolem útvaru je především boj s nejnebezpečnějšími formami korupce a závažné hospodářské a finanční kriminality. K tomu účelu útvar využívá kriminální zpravodajství (zpravodajského procesu), jako základní metodu vysoce profesionálního získávání a zpracování operativních informací, jejich analýzy a následného využití nejen pro účely samotného vyšetřování konkrétních trestných činů, ale také jako zdroj informací pro rozhodování příslušných úřadů, majících za cíl předcházení a prevenci jevů korupce a finanční kriminality.

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV:

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu je speciálním útvarem, jenž je určen právě pro boj s tímto fenoménem. Jedná se o útvar s celorepublikovou působností se sídlem v Praze. Vedle toho jsou zřízeny expozitury v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Teplicích, Hradci Králové, Ostravě a Brně. Struktura útvaru z hlediska jednotlivých druhů organizovaného zločinu je vnitřně členěná na následující části. Násilná trestná činnost, Zbraně a výbušniny, Obchodování s lidmi, Zločinecké struktury, Terorismus a extremismus, Padělání.

Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV:

Jedná se o útvar s celorepublikovou působností se sídlem v Praze a detašovaným pracovištěm v Brně. Jeho úkolem je vyšetřovat trestné činy spáchané v letech 1948 až 1989, u nichž nedošlo k pravomocnému rozhodnutí z politických důvodů. Kromě vyšetřování provádí ÚDV také dokumentační a badatelskou činnost, kdy shromažďuje a vyhodnocuje materiály, informace a dokumenty dokládající zločinnost komunistického režimu a jeho represivního aparátu. V oblasti dokumentace je, na rozdíl od oblasti vyšetřování, časová působnost rozšířena i na období 1. 1. 1945 – únor 1948. ÚDV se rovněž podílí i na provádění bezpečnostních prověrek ve smyslu zákona o ochraně utajovaných skutečností. Výstupy ÚDV jsou důležitým podkladem pro vydávání osvědčení Národního bezpečnostního úřadu.

9.4 Služba dopravní policie

Hlavní náplní činnosti této služby je plnění úkolů směřujících k ochraně bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. K plnění těchto úkolů slouží především soustava dopravních inspektorátů.

Ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia ČR:

Jedná se o metodický, výkonný a kontrolní útvar Policejního prezidia ČR v oblasti dopravní služby policie. Podílí se na plnění úkolů policie v oblasti dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu, plní úkoly státní správy na úseku dopravní policie a odpovídá za bezpečnost a plynulost silničního provozu. Zároveň plní úkoly Hlavního dopravního inspektorátu Policie ČR.

Dopravní inspektoráty správ policie ČR:

Mají postavení iniciativních, výkonných a kontrolních útvarů středního stupně ve věcech organizace, řízení a kontroly dopravních inspektorátů okresních ředitelství, ve věcech správních agend daného úseku, ve věcech dohledu nad dálničním a silničním provozem.

Dopravní inspektoráty okresních ředitelství policie ČR:

Jedná se o základní výkonné útvary v systému dopravních inspektorátů. Vedle zabezpečení úkolů dopravních inspektorátů jim přísluší především postavení iniciativního a kontrolního útvaru okresního ředitelství vůči základním útvarům policie ČR.

Dálniční oddělení Policie ČR:

Dálniční oddělení mají zvláštní postavení v systému dopravních inspektorátů. Mají postavení základních útvarů Policie ČR se specificky vymezenou působností na území dálnice a v obslužných zařízeních.

9.5 Služba správních činností

Organizační strukturu služby správních činností tvoří ředitelství působící v rámci policejního prezidia, správy krajů skupina (odbor) správních činností policie a okresní ředitelství oddělení služby správních činností policie. Hlavní náplní činnosti služby správních činností je výkon správy na úseku zbraní, střeliva, vojenské munice a střelnic podle zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu. V této oblasti především vydává zbrojní průkazy, zbrojní oprávnění a průkazy zbraní, vydává povolení k dovozům, vývozům a průvozům zbraní a střeliva na území ČR. Dále vydává povolení k provozu střelnic, zabezpečuje dozor nad dodržováním zákona o střelných zbraních a předpisů vydaných k jeho provedení. Zároveň je v této oblasti správcem evidencí vlastníků registrovaných zbraní, držitelů zbrojních průkazů, držitelů zbrojních oprávnění,

zkušebních komisařů, registrovaných zbraní, vydaných průkazů zbraní, vyvezených a provezených zbraní a zbrojních průvodních listů pro trvalý vývoz a trvalý dovoz.

Vedle úseku zbraní a střeliva vykonává služba správních činností také správu na úseku hlášení pobytu, především vede evidenci pobytu občanů.

9.6 Ochranná služba

Jedná o specializovaný útvar, který plní úkoly při ochraně určitých osob a objektů. Chráněnými osobami jsou především ústavní činitelé, jejichž taxativní výčet je uveden v nařízení vlády č. 138/1998 Sb o ochraně ústavních činitelů, dále příslušníci zahraničních delegací nebo osoby s cizí státní příslušností, k jejichž střežení nás zavazují mezinárodní dohody, v první řadě prezidenti republik, předsedové vlád, ministři zahraničních věcí a další významné osobnosti. K chráněným objektům patří zejména sídelní objekty důležitých státních institucí ale také objekty, v nichž pobývají chráněné osoby. Ochrana může ovšem být poskytnuta také dalším osobám a to na základě rozhodnutí ministra vnitra.

Vzhledem ke specifickým úkolům, které ochranná služba plní, přiznává zákon o policii policistům zařazeným v ochranné službě některá další oprávnění jdoucí nad rámec obecných oprávnění policisty. Tato oprávnění při ochraně ústavních činitelů a osob, kterým je podle zvláštních právních předpisů a mezinárodních dohod ochrana poskytována, svěřuje zákon toliko policistům zařazeným v ochranné službě. Ostatní policisté při zajišťování ochrany chráněných osob mohou využívat pouze obecných oprávnění stanovených zákonem o policii.

Dále v § 39a zákona o policii jsou policisté zařazení do speciálních útvarů, včetně ochranné služby, zmocněni k používání speciálních donucovacích prostředků a speciálních zbraní. Speciálními donucovacími prostředky jsou dočasně zneschopňující prostředky, speciální vrhací prostředky, pokud nemají povahu zbraně nebo speciální zbraně a speciální úderné prostředky. Mezi speciální zbraně patří například odstřelovací puška, zbraň s tlumičem zvuku, zbraň se zařízením na osvětlení cíle či mechanická střelná zbraň.

9.7 Služba cizinecké a pohraniční policie

Jedná se o útvar s celorepublikovou působností. Služba cizinecké a pohraniční policie plní jednak úkoly v oblasti ochrany hranic a také úkoly v oblasti pobytu cizinců na území České republiky. V čele služby cizinecké a pohraniční policie stojí ředitel jmenovaný policejním prezidentem a podřízený náměstkovi policejního prezidenta pro uniformovanou policii Policie České republiky. Organizační struktura služby je tvořena ředitelstvím služby cizinecké a pohraniční policie, oblastními ředitelstvími a výkonnými útvary.

Ve stanovených úsecích útvary zajišťují ochranu státních hranic, kontrolují cestovní doklady a další náležitosti cizinců a občanů ČR z hlediska oprávněnosti vstupu (výstupu) na území ČR a pátrají po hledaných osobách a věcech. Provádí pohraniční kontrolu osob na turistických stezkách protínajících státní hranice a na přechodech, které jsou určeny výhradně pro malý pohraniční styk. Provádí pobytovou kontrolu osob, provádí prvotní úkony ve věcech uprchlíků a žadatelů o azyl.

Oddělení cizinecké policie především zabezpečují provádění kontroly k dodržování pobytového režimu cizinců, zajišťují správné řízení v otázce povolování vstupu a pobytu cizinců. Vedou evidenci cizinců s povoleným pobytem a řešených za přestupky a trestnou činnost v regionu své působnosti, provádí pátrání po cizincích pro potřeby Policie ČR. Zajišťují, kontrolují a vedou evidenci o ubytování cizinců v ubytovacích zařízeních v regionu své působnosti.

Úkolem Odborů pátrání a kontroly pobytu je především odhalování nelegální migrace a zabraňování jejímu vzniku, dále odhalování trestné činnosti přeshraničního charakteru a také odhalování porušování pobytového režimu cizinců. Odbory pátrání působí vždy v územní působnosti jednotlivých oblastních ředitelství.

9.8 Služba rychlého nasazení

Jedná se o specifický policejní útvar s celorepublikovou působností. Kořeny tohoto útvaru sahají až do počátku 80. let, kdy v roce 1981 útvar vznikl jako odpověď na vzrůstající vlnu terorismu a únosů letadel. Útvar je určen především k provádění zákroků proti teroristům, únoscům osob i dopravních prostředků, pachatelům zvláště závažné či organizované trestné činnosti a to především při jejich zadržení.

Útvar je rozdělen do tří sekcí.

- Útvar rychlého nasazení, skládá se ze tří zásahových skupin, včetně specialistů a pyrotechniků a z výcvikové skupiny
- Útvar speciálních služeb, který je tvořena odstřelovači, spojaři, vyjednávači, řidiči.
- Administrativně-logistický útvar

9.9 Služba železniční policie

Trestná činnost se nevyhýbá ani železnici. Proto byla zřízena speciální služba policie, jež zajišťuje plnění úkolů ve specifických podmínkách železniční dopravy. Služba železniční policie vznikla 1. ledna 1994. Z počátku byla organizována liniově, ovšem v roce 1998 byla reorganizována a přešla na územní řízení. Bylo vytvořeno 17 oddělení železniční policie a 8 oddělení doprovodu vlaků. Hlavním úkolem železniční policie je ochrana bezpečnosti osob a majetku.

9.10 Letecká služba

Její primárním úkolem je pohotovostní zajištění policejních akcí na záchranu života či odvrácení hrozícího nebezpečí, pátrání po pohřešovaných osobách, nebezpečných pachatelích a pachatelích závažných trestných činů. Letecká služba dále provádí hlídkové a průzkumné lety spojené s ostrahou státních hranic, s pátráním po odcizených motorových vozidlech, s dopravním průzkumem a řízením dopravy či s hledáním důkazů a pořizováním dokumentace při objasňování trestných činů. Policejní vrtulníky se také podílejí na provozu letecké záchranné služby, na realizaci transplantačního programu a repatriaci postižených ze zahraničí. Provádějí rovněž záchranné a přepravní lety při velkých požárech, záplavách a jiných katastrofách. Proto můžeme říci, že letecká služba naplňuje představu o skutečné službě veřejnosti.

9.11 Další složky policie

Policie ve funkčním smyslu totiž zahrnuje nejen samotný policejně-bezpečnostní sbor, v našem případě Policii ČR, ale i další složky a instituce zajišťující tyto funkce.

Obecní policie:

Obecní policie (v městech a statutárních městech městská policie) je orgánem obce. Úkolem obecní policie je zabezpečovat místní záležitosti veřejného pořádku a při plnění svých úkolů spolupracuje s Policií ČR. Obecní policie je řízena starostou, ovšem obecní zastupitelstvo může pověřit řízením obecní policie jiného svého člena. Rada také může pověřit určeného strážníka plněním některých úkolů při řízení obecní policie.

Příslušníky obecní policie zákon označuje jako strážníky a zároveň stanoví základní požadavky na ně a to bezúhonnost, české občanství, věk nad 21 let, tělesnou a duševní způsobilost. Strážníci, na rozdíl od policistů, nejsou ve služebním poměru, ale v pracovním poměru, jehož vznik, průběh i zánik se řídí zákoníkem práce. Strážníci mají při výkonu svých úkolů postavení veřejných činitelů.

Obecní policie přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, dohlíží nad dodržováním pravidel občanského soužití. Přispívá v rozsahu stanoveném tímto nebo jiným zákonem k bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích. Odhaluje přestupky a jiné správní delikty a upozorňuje fyzické a právnické osoby na porušování obecně závazných právních předpisů a činí opatření k nápravě.

Vojenská policie:

Vojenská policie byla zřízena v roce 1991. V čele vojenské policie stojí náčelník vojenské policie, který je podřízen ministru obrany. Vojenská policie plní úkoly policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž hospodaří Ministerstvo obrany České republiky. Vojenská policie působí vůči vojákům v činné službě, osobám, které se nacházejí ve vojenských objektech a v prostoru, kde probíhají vojenské akce, dále vůči osobám páchajícím trestnou činností či přestupky spolu s vojáky nebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku, s nímž hospodaří Ministerstvo obrany.

Zpravodajské služby:

Zpravodajskou službou se obvykle rozumí státní úřad, jehož úkolem je shromažďování a vyhodnocování informací významných pro bezpečnost státu. Činnost takového úřadu může být primárně zaměřena směrem do zahraničí nebo naopak dovnitř vlastního státu

Vězeňská služba:

Vězeňská služba byla zřízena v roce 1993. V čele vězeňské služby stojí generální ředitel vězeňské služby. Ten je odpovědný ministru spravedlnosti, který jej jmenuje a odvolává. Vězeňská služba zajišťuje především výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu stanoveném zákonem ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a další zákonem stanovené úkoly. Vězeňská služba se vnitřně dělí na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. Vězeňská stráž a justiční stráž jsou ozbrojenými bezpečnostními sbory.

Celní správa ČR:

Celní správa ČR je bezpečnostním sborem vykonávajícím celní dohled nad zbožím. Byla zřízena v roce 2004. Je tvořena Generálním ředitelstvím cel s působností na celém území ČR, osmi celními ředitelstvími, umístěnými v Brně, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Olomouci, Ostravě, Plzni, Praze a Ústí nad Labem, a 54 celními úřady s vymezenou územní působností. Celní správa je rovněž správcem spotřebních daní. Z hlediska policejní správy je významná také kontrolní pravomoc ve vztahu k nákladní dopravě a to především z hlediska její bezpečnosti.

Parlamentní stráž:

K ochraně pořádku a bezpečnosti v budově Sněmovny se zřizuje Parlamentní stráž.

Stráže na úseku ochrany přírody:

K ochraně pořádku na úseku ochrany přírody zřizují příslušné zákony tzv. stráže. Jsou to - stráž přírody, lesní stráž, rybářská stráž, myslivecká stráž. Stráže nemají charakter orgánu veřejné správy. Jsou tvořeny fyzickými osobami, které jsou na návrh vlastníka, uživatele či hospodařícího subjektu ustanoveny příslušným orgánem veřejné správy. Při plnění svých úkolů požívají členové stráží postavení veřejného činitele.

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č.124/1992 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů

Zákon ČNR č.555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

NOGAWCZYK, Miroslav. Policie ČR a její charakteristika. Právnická fakulta Masarykovy univerzity Katedra správní vědy, správního práva a finančního práva. DIPLOMOVÁ PRÁCE. Rok zpracování: 2006/2007.

10 Letecká záchranná služba

Rok 1987 je významným předělem v historii zdravotnického záchranářství u nás. Tehdy byl na letišti v Praze-Ruzyni oficiálně zahájen provoz prvního stanoviště letecké záchranné služby v tehdejší Československu. Ve spolupráci s Leteckým útvarem Ministerstva vnitra, resp. Leteckou službou Policie ČR jej Záchraná služba Praha po odborné stránce zajišťovala od samého počátku až do roku 1997, kdy bylo jeho provozování administrativním rozhodnutím převedeno do působnosti tehdy nově vzniklého Územního střediska záchranné služby v Praze založeného Ministerstvem zdravotnictví.

Letecká záchranná služba (LZS) je formou poskytování zdravotnické záchranné služby (ZZS) v situacích, kdy nasazení vrtulníku významně zkracuje poskytnutí kvalifikované péče u stavů s bezprostředním ohrožením nebo selháním základních životních funkcí a/nebo zkracuje dostupnost specializované nemocniční péče u stavů, kde časový faktor prokazatelně ovlivňuje klinický výsledek léčby a poskytnutí specializované péče by při převozu pozemní cestou nebylo dosaženo v doporučeném terapeutickém okně. LZS je v České republice poskytována z 10 středisek (Praha, Ústí nad Labem, Plzeň, České Budějovice, Hradec Králové, Liberec, Jihlava, Olomouc, Brno, Ostrava), jejichž rozmístění i počet je z odborného hlediska považován za vyhovující. Minimální doba letové pohotovosti na jednotlivých střediscích je určena smlouvou mezi Ministerstvem zdravotnictví ČR a provozovateli letecké techniky.

Hlavní činnosti LZS Zajištění primárních zásahů k úrazovým a neúrazovým stavům v terénu je pro poskytovatele LZS prioritou. Vzlety jsou indikovány na základě kvalifikovaného příjmu tísňového volání, příp. na základě žádosti pozemní výjezdové skupiny ZZS. Hlavním cílem nasazení LZS u závažných úrazů je zkrácení přednemocniční fáze léčby. Tento postup snižuje letalitu pacientů s traumaticko-hemoragickým šokem bez možnosti ošetření zdroje krvácení mimo nemocnici. Zdravotnické operační středisko (ZOS) musí být schopné na základě vyhodnocení mechanismu úrazu a dalších dostupných informací indikovat vzlet vrtulníku bez jakékoliv prodlevy. Při aktivaci LZS na základě posouzení anatomických a fyziologických kritérií výjezdovou skupinou na místě zásahu je nutné vyžádat nasazení LZS neprodleně po dojezdu první výjezdové skupiny na místo. Místo přistání určuje výhradně pilot vrtulníku. Případné převážení pacientů z místa vzniku poranění nebo zhoršení zdravotního stavu na jiné místo zvolené pozemní výjezdovou skupinou není vhodné, pokud posádka vrtulníku nerozhodne jinak.

Zajištění neodkladných mezinemocničních transportů, příp. materiálu nebo odborníků, je indikované v případech, kdy by pozemní transport mohl z důvodu jeho délky, nešetrnosti nebo jiných důvodů způsobit pacientovi transportní trauma nebo závažné zhoršení zdravotního stavu. Při indikování mezinemocničních transportů musí být kromě očekávaného medicínského přínosu zvážena doba trvání transportu pozemní cestou i všechny faktory ovlivňující celkovou dobu převozu vrtulníkem LZS:

- Doba letu LZS na místo, kde lze nemocného převzít do péče
- Časová prodleva vzniklá překlady pacienta mezi různými transportními týmy
- Potřeba využití dalších dopravních prostředků k převozům mezi zdravotnickým zařízením a vrtulníkem v odesílajícím i cílovém zdravotnickém zařízení

- Bezprostřední organizace a návaznost specializované péče, pro kterou byl převoz indikován (např. organizace nemocničního příjmu, připravenost katetrizačního týmu v kardiocentru, potřeba navazujících převozů mezi odděleními apod.)

Mezinemocniční transporty jsou realizovány výhradně po konzultaci žádajícího lékaře s lékařem LZS nebo ZOS. Mezinemocniční převozy realizuje primárně středisko LZS, které zajistí poskytnutí specializované péče v kratším čase nebo které s ohledem na ekonomickou a časovou náročnost provede transport nejvhodněji.

Specifickým úkolem LZS jsou zásahy v místech, kde je poskytnutí ZZS pozemní cestou ztížené nebo nemožné, dále rekognoskační a ostatní lety LZS s cílem odvrácení nebezpečí ohrožení života nebo závažného postižení zdraví jednotlivců nebo skupin obyvatel.

Indikace nasazení LZS

- Náhle vzniklé zhoršení zdravotního stavu s bezprostředním rizikem selhání nebo selháním vitálních funkcí (např. náhlá zástava oběhu v nepřístupném terénu, asfyxie, aspirace) při reálném předpokladu rychlejšího poskytnutí život zachraňující léčby oproti zásahu nejbližší pozemní výjezdové skupiny ZZS. Primární vzlet LZS musí být v takovém případě podpořen současným výjezdem pozemní výjezdové skupiny.
- Vznik poranění, kde je podle zvláštního předpisu (Věstník MZ ČR částka 6/2008 Traumatologická péče v ČR) předpokládán a/nebo indikované směrování pacienta do traumacentra nebo jiného specializovaného centra (např. popáleninové centrum, replantační centrum) z místa vzniku úrazu a nasazení LZS významně zkrátí dostupnost takové péče.
- Náhle vzniklé zhoršení zdravotního stavu ohrožující vitální funkce při aktuální nedostupnosti pozemních posádek z důvodu jejich vytížení jinými zásahy (např. náhle vzniklá kvantitativní porucha vědomí, náhle vzniklá bolest na hrudi pravděpodobně kardiálního původu, náhle vzniklá dušnost apod.). LZS však nesmí systémově nahrazovat nedostatečné pokrytí České republiky pozemními výjezdovými skupinami ZZS.
- Událost s větším nebo hromadným výskytem postižených (např. dopravní nehoda s větším počtem zraněných, mimořádná událost), kdy lze předpokládat nepoměr mezi počtem zasahujících prostředků a/nebo kapacitou nejbližších zdravotnických zařízení.
- Náhle vzniklé onemocnění nebo úraz ve specifických lokalitách (např. obtížně přístupný horský terén, místo vyžadující využití lanového podvěsu, dálnice nebo rychlostní komunikace), pokud nasazení vrtulníku významně zkrátí dobu do poskytnutí ZZS a/nebo zabrání překročení dojezdové doby nad 20 minut.
- Rekognoskační let v případě potřeby upřesnit lokalizaci místa zásahu (např. ve volném terénu, na vodních plochách nebo v horských oblastech) a/nebo rozsah události.
- Mezinemocniční převoz pacienta ohroženého transportním traumatem (např. nestabilní zlomenina páteře s neurologickými příznaky, akutní krvácení do CNS s nutností chirurgické intervence apod.) za předpokladu, že nedojde k prodloužení celkového transportního času nebo pokud by transport pozemní cestou mohl z důvodu jeho délky, nešetrnosti nebo jiných důvodů s velkou pravděpodobností způsobit závažné zhoršení zdravotního stavu.

- Speciální indikace s ohledem na lokální geografická a klimatická specifika spádové oblasti (např. závažná potápěčská příhoda s předpokladem směrování pacienta do centra hyperbarické medicíny, lavinová nehoda, život ohrožující podchlazení vyžadující léčbu pomocí mimotělního oběhu apod.).

Kontraindikace nasazení LZS

- Ohrožení bezpečnosti letu v důsledku vnějších příčin (např. letové podmínky, počasí, technická závada) nebo vnitřních příčin (agresivní nebo neklidný pacient, riziko kontaminace vrtulníku vysoce virulentní infekcí, nebezpečnou látkou apod.).
- Stav pacienta vyžadující během převozu provedení život zachraňujících výkonů, které nelze na palubě daného vrtulníku provést nebo je lze provést pouze s vysokým rizikem komplikací (např. bezprostředně hrozící porod). Vedoucí výjezdové skupiny LZS musí v takovém případě posoudit všechny okolnosti, např. typ použitého vrtulníku nebo dostupnost speciálních pomůcek (např. přístroje pro mechanickou srdeční masáž).

Lékař výjezdové skupiny LZS je s ohledem na maximální bezpečnost provozu zodpovědný za určení charakteru každého vzletu: let HEMS (např. primární zásah do terénu nebo neodkladný mezinemocniční transport) nebo let ambulanční (např. plánovaný mezinemocniční transport). Velitel vrtulníku pak, v souladu s příslušnými leteckými předpisy a s ohledem na možné rozmístění členů posádky ve vrtulníku, na základě této informace rozhoduje s definitivní platností o provedení nebo neprovedení letu, který byl odborně indikován zdravotnickým operačním střediskem nebo lékařem LZS.

Česká lékařská společnost J. E. Purkyně Společnosti urgentní medicíny a medicíny katastrof Doporučený postup č. 16 Indikační kritéria pro nasazení letecké záchranné služby (LZS)

Volací znak	Kraj	Základna	Provozovatel	Typ vrtulníku
Kryštof 01	Hlavní město Praha	Praha	Letecká služba Policie ČR	EC 135 T2
Kryštof 04	Jihomoravský kraj	Brno	Alfa-Helicopter	EC 135 T2+
Kryštof 05	Moravskoslezský kraj	Ostrava	DSA	EC 135 T2+
Kryštof 06	Královéhradecký kraj	Hradec Králové	DSA	EC 135 T2
Kryštof 07	Plzeňský kraj	Plzeň	Armáda ČR	W-3A Sokol
Kryštof 09	Olomoucký kraj	Olomouc	Alfa-Helicopter	EC 135 T2+
Kryštof 12	Kraj Vysočina	Jihlava	Alfa-Helicopter	Bell 427
Kryštof 13	Jihočeský kraj	České Budějovice	Alfa-Helicopter	Bell 427

Kryštof 15	Ústecký kraj	Ústí nad Labem	DSA	EC 135 T2
Kryštof 18	Liberecký kraj	Liberec	DSA	EC 135 T2

11 Báňská záchranná služba

Úkolem báňské záchranné služby je provádět práce a rychlé a účinné zásahy k záchraně lidských životů a majetku při haváriích včetně poskytování první pomoci v podzemí, zdolávání havárií a odstraňování následků havárií. Kromě těchto úkolů vykonává i jiné činnosti v nedýchatelném nebo zdraví škodlivém prostředí a další speciální a rizikové práce, např. práce ve výšce a nad volnou hloubkou (§ 4, vyhl. ČBÚ č. 447/2001 Sb.), zajišťuje úkoly na pracovištích, na nichž je vykonávána činnost prováděná hornickým způsobem v podzemí, pokud ČBÚ s ohledem na povahu prací, jejich rizikovost a s přihlédnutím k místním podmínkám nařídí organizaci zajištění báňské záchranné služby (§ 6, odst. 4 zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě). Tyto úkoly zajišťuje na území celé republiky. Kromě těchto úkolů vykonává i jiné činnosti v nedýchatelném nebo zdraví škodlivém prostředí a další speciální a rizikové práce, např. práce ve výšce a nad volnou hloubkou nebo pod vodní hladinou.

V České republice jsou v současné době čtyři Hlavní báňské záchranné stanice HBZS Ostrava, HBZS Most, HBZS Hodonín, HBZS Praha a tři samostatné Závodní báňské záchranné stanice (Dolní Rožínka, Hamr a Odolov).

(<http://www.hbzs-praha.cz/>, <http://www.bzs.cz/>)